

Tyrnävän kunnan opiskeluhuollon suunnitelma

Opiskeluhuollon keskeiset periaatteet ja opetuspalveluihin kuuluvan opiskeluhuollon palvelut

Opiskeluhuolto on oppilaan ja koulu yhteisön kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista ja sen edellytyksistä huolehtimista. Oppilaalla on oikeus saada maksutta opiskeluhuolto, jota opetukseen osallistuminen edellyttää. Opiskeluhuoltotyössä otetaan huomioon lapsen edun ensisijaisuus. Opiskeluhoitoa toteutetaan opetuspalveluiden ja hyvinvointialueen suunnitelmallisena yhteistyönä oppilaiden, huoltajien ja tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa.

Opiskeluhuolto on ensisijaisesti ennaltaehkäisevää yhteisöllistä työtä, joka on kaikkien koulu yhteisössä työskentelevien ammattilaisten yhteinen tehtävä. Oppilaalla on oikeus opiskeluhoitopalveluihin (opiskeluhuollon kuraattori- ja psykologipalvelut sekä kouluterveydenhuolto). Opiskeluhoitopalvelut järjestetään lähipalveluna, jolle opetuksen järjestäjän tulee tarjota asianmukaiset tilat.

Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhuollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten on suunnitelma, joka sisältää kuntakohtaisesti seuraavat tiedot:

1. Arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista
2. Koulu yhteisön toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhuollon edistämiseksi
3. Toimenpiteet tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi (yksilökohtainen opiskeluhoito)
4. Yhteistyön järjestäminen oppilaiden ja heidän perheidensä sekä koulussa työskentelevien ja muiden oppilaiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa
5. Suunnitelmat oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä Kriisi-suunnitelma

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelman valmistelu

Opiskeluhuollon ohjausryhmä vastaa järjestäjätasolla opiskeluhuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Hyvinvointialueella on yhteistyövelvoite opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelman valmistelussa (vastuuhenkilön nimeäminen). Suunnitelma valmistellaan yhteistyössä koulujen, esiopetuksen ja opiskeluhoitopalvelujen henkilöstön, oppilaiden ja huoltajien kanssa. Yhteistyörakenteista päätetään paikallisesti.

Opetuksen järjestäjä seuraa opiskeluhuollon suunnitelman toteutumista kouluissa ja tarkistaa sitä tarpeen mukaan. Toimintatapa kuvataan opiskeluhoitosuunnitelmassa.

Opetuksen järjestäjä päättää paikallisesti, miten tarvittavat tiedot asiakokonaisuuksista – kootaan ja miten koulujen toimintaa niiden avulla ohjataan.

Opiskeluhoitosuunnitelma liitetään kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan.

1.Arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoil-topalveluista

Kuvaus toimintaympäristöstä

Tyrnävän kunnassa on esi- ja perusopetuksen oppilaita lukuvuonna 2023–2024 yhteensä 1536. Heistä esiopetuksessa on 124, vuosiluokilla 1.–6. 959 ja vuosiluokilla 7.–9. 462 oppilasta. Esiopetusta järjestetään sekä päiväkodeissa että koulujen esiopetusryhmissä. Alaluokkien kouluja on kolme: Kirkkomännikön koulu Kirkkonylän taajamassa (639 opp.), Murron koulu Murron kylällä (273 opp.) ja Temmeksen koulu Temmeksen kylällä (47 opp.). Kuulammen koulu on yläluokkien koulu Kirkkonylän taajamassa (462 opp.). Oppilasmäärä laskee ennusteen mukaan seuraavien viiden vuoden aikana keskimäärin 3 %.

Lukuvuonna 2023–2024 tehostetussa tuessa on 186 oppilasta ja erityisessä tuessa 73 oppilasta, joista 32 oppilaalla on pidennetty oppivelvollisuus. Tehostetun tuen oppilaitten määrä on ollut kasvussa usean vuoden ajan. Tehostetun ja erityisen tuen oppilaat opiskelevat pääsääntöisesti perusopetusryhmissä. Kunnassa on kolme erityisluokkaa vaativan erityisen tuen oppilaille sekä koulu-kohtaisia pienluokkajärjestelyjä (Kuulampi ja Murto). Kouluissa on muutamia maahanmuuttotautaisia oppilaita ja tällä hetkellä valmistavaa opetusta järjestetään integroidusti.

Toisen asteen opetusta Tyrnävällä tarjoaa Oulun Lyseon lukion alaisena toimiva August Sahlsten -lukio. Lukiossa opiskelee lukuvuonna 2022–2023 52 opiskelijaa. Kunta tarjoaa opiskelijoille opiskeluhoilun palvelut. Tyrnävän kunnan ja Oulun kaupungin välillä on asiasta tehty sopimus.

Opiskeluhoilun palvelut:

Kunnassa työskentelee 2,5 kouluterveydenhoitajaa:

Kirkkomännikön koululla 1 htv

Kuulammen koululla 1 htv

Murron koululla 0,4 htv

Temmeksen koululla tarpeen mukaan

Esiopetusikäiset kuuluvat lastenneuvolan palvelujen piiriin.

Kouluterveystarkastukset toteutuvat lain mukaisesti.

Koululääkärin palvelut on mitoitettu laajojen terveystarkastusten mukaan. Laajat terveystarkastukset toteutetaan vuosiluokilla 1, 5 sekä 8.

Koulukuraattoreita kunnassa työskentelee kaksi, yhteensä 1,8 henkilötyövuotta

Toinen kuraattori työskentelee Kuulammen ja Temmeksen koululla-yhteensä 509 oppilasta.

Toisen kuraattorin työaika jakautuu Kirkkomännikön koululle, Murron koululle ja esiopetukseen, yhteensä 1037 oppilasta.

Kunnassa ei ole koulupsykologia vaan oppilaiden asioissa käytetään terveyskeskuspsykologin palveluita mahdollisuuksien mukaan. Terveyskeskuspsykologeja on tällä hetkellä 1/6 600 asukasta.

Oppilashuollon palvelut ovat tällä hetkellä kunnassa riittämättömiä eivätkä henkilömitoitukset toteudu psykologi- ja kuraattoripalveluissa.

Yksilökohtaisessa opiskeluhoollissa kiireetön ensitapaaminen ei ole aina toteutunut määräajassa. Akuutin tilanteen tapaamiset ovat järjestyneet määräajan puitteissa.

Muun muassa kouluterveyskyselyn tulosten perusteella nuorten pahoinvointi on lisääntynyt ja myös tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden lukumäärät ovat nousseet. Siten myös opiskeluhoollollisen tuen tarve Tyrnävällä on kasvanut ja siihen hyvinvointialueen on vastattava riittävillä resursseilla. Myös yhteisölliseen ja opiskeluhoollon yhteistyöhön tarvitaan opiskeluhooll-tohenkilöstön resurssia, mutta tällä hetkellä resurssia ei ole riittävästi.

2. Koulu yhteisön toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhoollon edistämiseksi

Yhteisöllinen opiskeluhoollto on tärkeä osa esi- ja perusopetuksen toimintakulttuuria. Opiskeluhoollto on kaikkien esiopetuksen ja koulun toimintaympäristössä työskentelevien ja opiskeluhoolltopalveluista vastaavien työntekijöiden tehtävä. Opiskeluhoolltoa toteutetaan yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajiensa kanssa. Koulussa ja esiopetuksessa työskentelevä henkilökunta osallistuu päivittäin opiskeluhoolltotoimintaan turvallisina aikuisina. Tarvittaessa yhteistyötä tehdään myös muiden toimijoiden kanssa.

Seuranta

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin seurannassa hyödynnetään valtakunnallista kouluterveyskyselyä. Oppilaitten poissaolojen seurantaan on ohjeistus ja niitä seurataan säännöllisesti. Ryhmäkohtaisesta seurannasta vastaa ryhmän esi- tai luokanopettaja tai luokanohjaaja.

Kuntatasolla seurataan lastensuojeluilmoitusten määrää.

Erityisesti nuorten pahoinvointi on niiden valossa lisääntynyt. Sama näkyy myös poissaolojen ja kouluikämyättömyyden lisääntymisenä. Myös perheiden hyvinvointi on heikentynyt, mikä näkyy sosiaalitoimen palvelutarpeen arviointien ja lastensuojeluilmoitusten lisääntymisenä.

Lisäksi seuranta toteutetaan Kiva-kyselyillä sekä seuraamalla kasvatustieteiden, opetuksen erityisjärjestelyjen sekä tehostetun ja erityisen tuen päätösten määrää.

Tärkeää on myös jatkuva hyvinvoinnin seuraaminen arjessa sekä lukuvuosisuunnitelman toteutumisen arviointi erityisesti yhteisön hyvinvoinnin osalta.

Koulukohtaiset opiskeluhoolloryhmät

Koulukohtaisiin opiskeluhoolloryhmiin kuuluvat koulun rehtori/koulunjohtaja ja apulais-/vararehtori/johtaja, erityisopettajien edustaja, kuraattori, kouluterveydenhoitaja, sosiaalitoimen edustaja(t), oppilaskunnan ohjaava opettaja sekä lisäksi mahdollisuuksien mukaan huoltajien edustaja. Yläluokkien koulussa mukana on lisäksi aineenopettajien edustaja, opinto-ohjaaja sekä tukioppilastoimintaa ohjaava opettaja. Oppilashuolloryhmä kokoontuu 3–4 kertaa kouluvuoden aikana.

Esiopetuksen ryhmillä on yhteinen oppilashuoltoryhmä, johon kuuluvat kuraattori, erityisopetuksen koordinaattori, varhaiskasvatuksen erityisopettaja, päiväkodinjohtajat, lastenneuvolan terveydenhoitaja.

Koulukohtaiset ja esiopetuksen opiskeluhoitoryhmät vastaavat yksikkökohtaisen opiskeluhoitoon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista.

Yhteisöllinen opiskeluhoitotyö

Yhteisöllisessä opiskeluhoitotyössä on tavoitteena hyvinvoiva koulu yhteisö, joka tukee ja edistää jokaisen oppilaan oppimista ja hyvinvointia, ehkäisee ongelmia ja tarjoaa tukea mahdollisimman varhain sekä ennakoii mahdollisia riskejä. Tämä kuuluu kaikille yhteisössä työskenteleville osana heidän jokapäiväistä toimintaansa. Yhteisön hyvinvointi ehkäisee syrjäytymistä ja esimerkiksi poissaolojen ongelmallista lisääntymistä.

Ennaltaehkäisevään opiskeluhoitotyöhön kuuluu mm. seuraavia asioita:

Toimintaperiaatteet	Ryhmien ja luokkien suunnittelu	Varhainen ongelmien tunnistaminen
Myönteisen oppimisilmaston kehittäminen Suvaitsevaisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen Opetusmenetelmien valinta Yhteistyötaitojen kehittäminen ja tukeminen Koulukiusaamisen ehkäisy	Ryhmäkoko Joustavat ryhmittelyt Eriyttäminen Koulunkäynninohjaajien suunnitelmallinen käyttö Yhteistyö ja tiedonsiirto nivelvaiheissa	Oppimisen ja käyttäytymisen seuranta Tukitoimien nopea käynnistäminen luokassa Poissaolojen seuranta Konsultointi huolen herätessä Tiedonsiirto nivelvaiheissa
Yhteistyö kotien kanssa	Moniammatillinen seuranta	Muut koulutyötä tukevat asiat
Säännöllinen yhteydenpito kotiin Vanhempaintapaamiset Lapset puheeksi -menetelmä Vanhempien kasvatusvastuu Kodin kasvatustyön tukeminen Tiedotustilaisuudet, luentoilalat	Yhteistyö varhaiskasvatuksen kanssa, kouluvalmiusasiat Yhteistyö neuvolan kanssa Kouluterveystarkastukset Kouluterveyskyselyt	Oppilaskuntatoiminta Kummi- ja tukioppilastoiminta Aamu- ja iltapäivätoiminta Kerhotoiminta Yhteistyö nuorisotyön kanssa Ennaltaehkäisevä päihdetyö Kotikoulu -foorumi

Vanhempaintoimikunnat	Hyvinvointikartoitus Tehokas opintojen ohjaus Ammatinvalinnanohjaus Jatko-opintoihin hakeminen	
-----------------------	---	--

Sitouttava koulu yhteistyö

Poissaolojen seuranta

Oppilaan läsnäolon seuraaminen perusopetuksessa

Oppilaan hyvinvoinnin tukemiseksi seurataan oppilaan läsnäoloa koulussa. Oppilaiden poissaolot kirjataan luokkakohtaisesti. Poissaolot merkitään Wilma-järjestelmään, johon vanhemmat merkitsevät poissaoloon liittyvän selvityksen. Luokanopettaja / -valvoja seuraa oppilaiden poissaoloja säännöllisesti.

Jos oppilas jää saapumatta kouluun, on huoltaja velvollinen ilmoittamaan syyn poissaoloon samana päivänä. Jos ilmoitusta ei tule, luokanohjaaja tai -opettaja ottaa yhteyden huoltajaan.

Muun syyn kuin sairauden vuoksi vanhempien tulee pyytää etukäteen kirjallisesti lupaa koulutyöstä poissaoloon luokanopettajalta/luokanohjaajalta (1–5 pv) tai rehtorilta (yli 5 pv). Tällöin vanhemmat huolehtivat, että oppilaan koulutehtävät ja opiskeltavat asiat poissaoloajalta tulevat suoritettua. Tähän on syytä varautua jo ennen poissaoloaikaa ottamalla selvää tarvittavista tehtävistä ja esimerkiksi poissaolon aikana pidettävien kokeiden suorittamisesta.

Poissaolojen seuranta ja niihin tarttuminen on tärkeää, koska runsaat poissaolot vaikeuttavat oppimista. Toistuvien poissaolojen syyt kannattaa selvittää, sillä esimerkiksi oppimisvaikeudet tai kiusaaminen voivat lisätä poissaoloja. Poissaolojen taustalla saattaa olla myös erilaisia mielenterveysongelmia, joiden hoitaminen on tärkeää koulunkäynnin sujumiseksi. Poissaoloihin voi olla tarpeen puuttua esimerkiksi silloin, kun

- oppilaan keskiarvo on alentunut merkittävästi,
- poissaoloja on yli tietyn määrän tai
- ne kasautuvat toistuvasti samoille päiville/tunneille,
- oppilas myöhästelee runsaasti,
- poissaoloselvitykset ovat puutteellisia tai
- huoltajan nimi on väärennetty.

Huoltajan on myös tiedettävä, mitä luvattomista poissaoloista seuraa.

Toimintamalli poissaolojen seurannassa ja niihin puuttumisessa:

(sairauspoissaolo, muu poissaolo, luvaton poissaolo)

1. Ennaltaehkäisevä toiminta

- Oppilas osallistuu opetukseen. Koti tukee oppilaan koulunkäyntiä
- Koulun yhteisöllisen opiskeluhuollon keinoin lisätään oppilaiden osallisuutta ja yhteisöllisyyttä
- Sujuva yhteistyö kodin ja koulun välillä.
- Luokanopettaja/-valvoja seuraa systemaattisesti ja jatkuvasti oppilaiden läsnäoloa koulussa

2. Huoli puheeksi

- Oppilaan poissaolosta herää huoli kotona tai koulussa
- Luokanopettaja/-valvoja keskustelee asiasta oppilaan ja huoltajien kanssa, tarvittaessa sovitaan yhteydenotosta opiskeluhuollon työntekijään.
- Opettajalla on lain mukainen velvoite puuttua poissaoloihin

3. Huoli kasvaa, kartoitus ja konsultointi

- Jos poissaoloja kertyy alakoulussa 40 h tai yläkoulussa 50 h / jakso / neljännesvuosi, tehdään kartoitus poissaolojen syistä ja kokonaistilanteesta
- Luvattomiin tai epäselviin poissaoloihin puututaan jo aikaisemmin.
- Tiivis yhteistyö huoltajien kanssa on tärkeää.
- Tarvittaessa konsultoidaan opiskeluhuollon henkilöstöä ja/tai kootaan opiskeluhuollon monialainen asiantuntijaryhmä.
- Yhteistyössä mietitään tarvittavat tukitoimenpiteet ja seuranta. Kartoitetaan oppilaan koulunkäynnin kokonaistilanne ja laaditaan tarpeen mukaan oppimissuunnitelma oppimistavoitteiden saavuttamiseksi.

4. Poissaolot jatkuvat toimenpiteistä huolimatta

- Harkitaan sosiaalihuollon mukaista yhteydenottoa tai lastensuojeluilmoitusta oppilaan tilanteen mukaisesti. Pohjana on huoli poissaolojen aiheuttamasta syrjäytymisriskistä ja koulunkäynnin vaarantumisesta.
- Yhteistyö huoltajien kanssa keskeistä
- Sovitaan toimenpiteistä, tilanteen seurannasta ja vastuuhenkilöstä. Kartoitetaan oppilaan koulunkäynnin kokonaistilanne ja laaditaan tarpeen mukaan oppimissuunnitelma oppimistavoitteiden saavuttamiseksi.
- Mietitään tarpeen mukaan opetuksen erityisratkaisuja (poikkeavat opetusjärjestelyt, luokan kerääminen)

Tupakkatuotteiden, alkoholin ja muiden päihteiden käytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttuminen

tulee reagoida myös täysi-ikäisten opiskelijoiden ja henkilöstön kohdalla.

Poliisi on ohjeistanut, että mikäli oppilas polttaa koulun alueella, joko sisätiloissa tai koulun piha-alueella, koulu rankaisee rikkeestä ensimmäisellä kerralla. Toisesta kerrasta ilmoitetaan poliisille, joka kirjoittaa sakkorangaistuksen

Tupakka- ja nikotiinituotteiden haltuunoton perusteet ja käytänteet riippuvat opiskelijan iästä. Perusopetuksessa

- Rehtori tai opettaja voi työpäivän aikana ottaa haltuunsa oppilaalta tupakkatuotteen (esim. tupakka, nuuska), nikotiininesteen tai sitä sisältävän sähkösavukkeen. Myös sellainen muu esine, jolla oppilas häiritsee opetusta ja oppimista, voidaan ottaa haltuun (esim. energianuuska).
- Mikäli oppilas vastustaa tupakkatuotteiden tai sähkösavukkeen haltuun ottamista, on rehtorilla ja opettajalla oikeus käyttää perusopetuslaissa määriteltyjä välttämättömiä voimakeinoja esineen tai aineen haltuun ottamiseksi.
- Haltuun otetut tuotteet on työpäivän jälkeen luovutettava oppilaan huoltajalle.

Lukiokoulutuksessa

- Rehtori tai opettaja voi työpäivän aikana ottaa haltuunsa alle 18-vuotiaalta opiskelijalta tupakkatuotteen, nikotiininesteen tai sitä sisältävän sähkösavukkeen.
- Haltuun otetut tuotteet on työpäivän jälkeen luovutettava opiskelijan huoltajalle.
- Opetusta häiritsevälle opiskelijalle voidaan määrätä kurinpidollisia seuraamuksia.
- Yli 18-vuotiaalla opiskelijalla on oikeus pitää hallussaan tupakkatuotteita ja nikotiininesteitä, mutta ei käyttää niitä oppilaitoksen alueella.

Kommentoimut [KL1]: Mielestäni tarvii, kunta vastaa AS-lukion oppilashuollosta.

Alkoholin ja muiden päihteiden käyttöön puuttuminen

Laki kieltää samoin alkoholin ja muiden päihteiden hallussapidon ja käytön alle 18-vuotiailta. Alkoholin ja muiden päihteiden käyttö ja hallussapito sekä alkoholin ja huumeiden vaikutuksen alaisena koulussa oleminen ovat vakavia rikkeitä. Jos oppilas käyttää päihteitä koulussa, ilmoitetaan siitä aina kotiin ja kouluterveydenhoitajalle sekä tehdään lastensuojeluilmoitus.

Huoli tai epäily päihteiden käytöstä voi nousta, mikäli opiskelijan käytökseen ilmaantuu lyhyellä aikavälillä seuraavia asioita:

- Pinnaus, kaverisuhteiden muutokset, valehtelu, näpistely/kalliiden tavaroiden ilmaantuminen, päihteiden tai oman käytöksen puolustelu, motivaation puute, mielialan vaihtelut/huonotuulisuus, passiivisuus, sulkeutuneisuus, tehtävien laiminlyöminen, ylivoimainen väsymys tunneilla, arvojen tai elämäntapojen muuttuminen, toistuvat tapaturman tai pahoinpitelyn jäljet, kouluun tulo krapulaisena, suhteettoman voimakkaat raivonpuuskat, henkilökohtaisen hygienian laiminlyönti

Kun on epäily tai tieto alaikäisen alkoholinkäytöstä, toimitaan näin:

- 1) Asiasta ilmoitetaan opiskeluhuoltohenkilöstölle (koulukuraattori tai terveydenhoitaja)

- 2) Luokanopettaja tai –valvoja keskustele oppilaan kanssa
- 3) Luokanopettaja tai –valvoja kutsuu koolle yksilökohtaisen, moniammatillisen oppilashuoltoryhmän, jossa ovat mukana opiskelija ja huoltaja sekä koulun ja opiskeluhuollon toimijat. Tilannetta arvioidaan ja tarvittaessa opiskelija ohjataan muihin sosiaali- ja terveyspalveluihin kuten päihdepalveluihin ja/tai erikoissairaanhoidon.
- 4) Opiskeluhuollon kanssa laaditaan suunnitelma jatkotoimenpiteistä ja seurannasta. Nämä kirjataan opiskeluhuoltokertomukseen.
- 5) Huolen ollessa jatkuvaa konsultoidaan lastensuojelua.

Oppilas päihtyneenä koulussa

Mikäli oppilas tavataan koulussa päihteiden alaisena, havainnon tehnyt aikuinen ohjaa hänet terveydenhoitajan, rehtorin tai jonkin muun oppilashuoltoryhmään kuuluvan jäsenen puheille.

Oppilaan huoltaja kutsutaan koululle selvittämään tilannetta. Jos päihteiden alainen on sekavassa tilassa, kutsutaan ambulanssi.

Arvioidaan muun tuen ja/tai lastensuojeluilmoituksen tarve.

Asian seuranta jää oppilashuoltoryhmän tehtäväksi.

Mikäli opiskelijalla on hallussaan huumausaineita oppilaitoksen alueella, tulee ottaa yhteys poliisiin, sillä huumausainelain 5§:n mukaan huumausaineen hallussapito ja käyttö on kiellettyä.

Opettajalla ja rehtorilla on työpäivän aikana oikeus ottaa haltuun oppilaalta tai opiskelijalta muussa laissa kielletty esine tai aine, kuten alkoholi- tai rahapelituotteet. Laittomista päihteistä tehdään aina ilmoitus poliisille.

Mikäli huoli ei koske yksittäistä oppilasta tai opiskelijaa, vaan enemmänkin nuorten myönteistä suhtautumista päihteisiin laajemmin, on oppilaitoksen opiskeluhuoltoryhmän hyvä käynnistää laajempia toimia tilanteen muuttamiseksi.

Rahapelaamiseen puuttuminen

Rahapelaamista voi olla vaikea tunnistaa, koska siihen liittyvät ongelmat eivät näy päällepäin. Nuoren rahapelaaminen voi paljastua aikuiselle vasta, kun pelaamisesta on aiheutunut haittoja useille elämän osa-alueelle, kuten ihmissuhteisiin, talouteen ja mielenterveydelle.

Rahapeliongelmiin liittyy usein kouluvaikeuksia, poissaoloja ja muutoksia nuoren käytöksessä tai mielialassa. Selittämätön rahankulu ja rahan lainaaminen muilta saattavat olla merkkejä rahapelaamisesta. Paljon pelaavien kohdalla ajatukset ja puheenaiheet voivat liittyä vahvasti rahapeleihin ja niiden pelaamiseen.

Epäiltäessä nuoren pelaavan rahapelejä, on tärkeää seurata säännöllisesti yhdessä opiskeluhuollon kanssa hänen tilannettaan koulussa tai oppilaitoksessa sekä mahdollisia poissaoloja tai muutoksia käytöksessä. Toistuvien havaintojen tai epäilyjen yhteydessä laaditaan kirjallinen suunnitelma seurannasta ja mahdollisesta hoitoonohjauksesta.

Alaikäisen rahapelaamiseen tulee aina puuttua, vaikka epäilystä varsinaisesta peliongelmistä ei heräisikään. Jos koulussa tai oppilaitoksessa herää epäily rahapelaamisesta, on tärkeää ottaa asia puheeksi. Keskustelulle on hyvä varata turvallinen tila ja riittävästi aikaa. Keskustelunavaus kannattaa tehdä mahdollisimman neutraalisti ja nuorta kuunnellen. Syylisyyttä ja uhkakuvien luomista tulee varoa.

Yhteistyö ja käytänteet kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa

Toimintaympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta seurataan yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa yleisissä tarkastuksissa kuten kiinteistökierrros ja palotarkastus. Toimipaikoissa on tehty riskianalyysit turvallisuussuunnittelun pohjaksi. Kouluyhteisön hyvinvointia arvioidaan säännöllisillä hyvinvointi- ja kouluterveyskyselyillä.

3. Toimenpiteet tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi (yksilökohtainen opiskeluhoolto)

Yksilökohtainen opiskeluhoolto

Opiskeluhoollon suunnitelmassa kuvataan yksilökohtaisen opiskeluhoollon kokonaisuus, josta ilmenee yksilökohtaisen opiskeluhoollon järjestäminen lapsen ja nuoren kehityksen, hyvinvoinnin ja oppimisen seuraamiseksi ja edistämiseksi sekä yksilöllisen tuen toteuttamiseksi. Yksilökohtainen opiskeluhoolto perustuu oppilaan ja tarvittaessa huoltajan suostumukseen. Tässä huomioidaan oppilaan ikä ja kehitystaso. Toimenpiteissä ja ratkaisuisa huomioidaan oppilaan osallisuus. Oppilaan ohjaaminen tarvittaviin opiskeluhoollon palveluihin on virkavelvollisuus.

Oppilaskohtainen monialainen asiantuntijaryhmä

Monialainen asiantuntijaryhmä kootaan yksittäisen oppilaan tai oppilasryhmän tuen tarpeen selvittämiseksi ja opiskeluhoollon palvelujen järjestämiseksi. Ryhmän kokooa se opetushenkilöstön tai opiskeluhoollon palveluiden edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu. Ryhmän monialainen kokoonpano perustuu tapauskohtaiseen harkintaan ja käsiteltävään asiaan. Ryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön.

Asiantuntijoiden nimeäminen ryhmän jäseniksi ja muiden yhteistyötahojen tai oppilaiden läheisten osallistuminen ryhmän työskentelyyn edellyttää oppilaan tai huoltajan suostumusta.

Oppilaan omat toivomukset ja mielipiteet on otettava huomioon häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuisa hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muiden henkilökohtaisten edellytystensä mukaisesti. Huoltajalla ei ole oikeutta kieltää alaikäistä käyttämästä opiskeluhoollon palveluja.

Oppilashuollon asiantuntijaryhmässä yleisimmin käsiteltävät asiat ovat mm. oppimisen haasteelliset tilanteet, oppimismotivaation puute, kiusaaminen, oppituntien työrauha, mielenterveysongelmat, runsaat poissaolot, koulussa esiintyvä väkivalta, vaikeudet oppilaan kotitilanteessa tai päihteiden käyttöön liittyvät ongelmat.

Opiskeluhoitokertomus

Yksittäistä lasta/oppilasta koskevan asian käsittelystä asiantuntijaryhmässä laaditaan oppilashuoltokertomus. Ryhmän vastuuhenkilö kirjaa yksilökohtaisen opiskeluhoollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi välttämättömät tiedot opiskeluhoitokertomukseen. Kirjauksia voivat tehdä myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet. Kertomus laaditaan jatkuvaan muotoon, joka etenee aikajärjestyksessä. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki edellyttää, että kertomukseen kirjataan seuraavat asiat: (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 5 § 2 mom. ja 20 § 1, 3 ja 4 mom.)

- yksittäisen oppilaan nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä alaikäisen oppilaan huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot,
- kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa,
- kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa,
- asian aihe ja vireille panija,
- oppilaan tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet kuten arviot, tutkimukset ja selvitykset,
- toteutetut toimenpiteet kuten yhteistyö eri tahojen kanssa sekä aiemmat ja nykyiset tukitoimet,
- tiedot asian käsittelystä ryhmän kokouksessa, tehdyt päätökset ja niiden toteuttamissuunnitelma sekä
- toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot.

Opiskeluhoitokertomus laaditaan Wilman lomakkeelle osioon oppilaskohtaiset muistiot. Lomakkeen lukuoikeus on rajattu vain niille henkilöille, jotka osallistuvat asian käsittelyyn. Opiskeluhoitokertomus arkistoituu Primus-käyttöjärjestelmään oppilaskohtaisesti. Opiskeluhoollon kuraattori laatii oman kertomuksensa sosiaalipalveluissa määritellyllä tavalla.

Jos sivulliselle annetaan opiskeluhoitokertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan on lisäksi merkittävä mitä tietoja, kenelle sivulliselle ja millä perusteella tietoja on luovutettu. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 20 § 5 mom.)

Arkistointi ja tietojen luovuttaminen

Opiskeluhoitokertomukset sekä muut opiskeluhoollon tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä oppilasta koskevat asiakirjat tallennetaan opiskeluhoitokisteriin. Opetuksen järjestäjä vastaa henkilötietojen käsittelystä ja ylläpitää edellä mainittua rekisteriä. Opiskeluhoitokisteriin tallennetut tiedot, jotka koskevat yksittäistä oppilasta taikka muuta yksityistä henkilöä, ovat salassa pidettäviä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 21 § 1 mom. ja 22 § 1 mom.)

Opiskeluhoitokertomukseen on oppilaalla ja hänen huoltajallaan tarkistus- ja muutosoikeus niissä rajoissa kuin henkilötietolaisissa on säädetty. Anomukset tehdään kirjallisesti rekisterinpitäjälle (Henkilötietolaki 523/1999).

Henkilötietojen käsittely, salassapito ja tietojen luovuttaminen

Henkilötietojen käsittelyssä lähtökohtana on luottamuksellisuus ja yhteistyö oppilaan ja huoltajan kanssa.

Opiskeluhoitotyössä käsitellään monia oppilasta ja hänen perhettään koskevia tietoja, jotka ovat lainsäädännön mukaan salassa pidettäviä. Salassapidolla tarkoitetaan asiakirjan pitämistä salassa ja kieltoa ilmaista suullisesti eli vaitiolovelvollisuutta sekä kieltoa käyttää salaista tietoa omaksi eduksi tai toisen vahingoksi.

Salassapitovelvollisuus koskee koko varhaiskasvatuksen/koulun henkilökuntaa ja opiskeluhoillon henkilöstöä sekä väliaikaisesti päiväkodissa/koulussa toimivia kuten opetusharjoittelijat.

Salassa pidettäviä ovat mm.

- tiedot lasten ja heidän perheenjäsentensä henkilökohtaisista oloista, kuten elintavoista, vapaa-ajan harrastuksista, perhe-elämästä, poliittisesta vakaumuksesta, yksityiselämän piirissä esitetyistä mielipiteistä ja osallistumisesta yhdistystoimintaan
- tiedot taloudellisesta asemasta, terveydentilasta ja vammaisuudesta
- tiedot tehostetun ja erityisen tuen antamisesta sekä tuen antamiseen liittyvät muut tiedot
- oppilashuoltoa koskevat asiakirjat ja niihin sisältyvät tiedot
- tiedot oppilaalle suoritetusta psykologisesta testistä tai soveltuvuuskokeesta

(Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 24 §)

Ruokavaliot ja lääkehoito

Erityisruokavalioiden huoltaja toimittaa terveydenhoitajan/lääkärin todistuksen ruokavalion tarpeesta ja sen erityispiirteistä keittiöön. Opettajan ja tarvittaessa muun henkilökunnan kanssa sovitaan erityisistä tarpeista ruokailun aikataulun (esimerkiksi välipalojen) suhteen.

Kunnassa on laadittu erilliset lääkehoitosuunnitelmat varhaiskasvatukseen sekä esi- ja perusopetukseen.

Varhaiskasvatuksessa ja koulussa annetaan lääkkeitä yksilöllisen suunnitelman mukaan tai vain erityistilanteissa. Jos oppilaan sairaus vaatii lääkitystä koulupäivän aikana, hänelle laaditaan lääkehoidon suunnitelma yhteistyössä huoltajien, terveydenhuollon asiantuntijoiden, yksikön johdon ja lääkehoitoa toteuttavan henkilön kanssa. Lapsikohtaisessa lääkehoitosuunnitelmassa sovitaan huoltajien kanssa käytänteistä, miten lapsen erityistarpeet huomioidaan päiväkodissa tai koulussa. Lääkehoidon suunnitelma laaditaan lapsen ikä ja kehitystaso huomioon ottaen.

Huoltaja vastaa siitä, että lapsen lääkehoidon tarve ja lääkehoidon kannalta kaikki tarvittava tieto on käytettävissä. Huoltaja vastaa lapsen yksilöllisen lääkkeen toimittamisesta. Huoltaja vastaa myös tiedon siirtämisestä tarvittaessa toiseen kuntaan tai koulutuksen järjestäjälle.

Lomake lääkehoidon suunnitelmaa varten löytyy kunnan intrasta. Tyrnävän kunnan opetuspalvelujen lääkehoitosuunnitelmassa määritellään tarkemmin lääkehoidon periaatteet esiopetuksessa, koulussa sekä aamu- ja iltapäivätoiminnassa.

Oppilashuollon järjestäminen erityistilanteissa

Jos oppilaalla on opetukseen liittyviä tukitoimia tai erityisiä järjestelyjä, opiskeluhuollon toteuttamisessa huomioidaan tarpeen mukaan myös oppilaan tukitoimista vastaavat tahot.

Oppilaan osallistuessa sairaalaopetukseen tulee tehdä yhteistyötä sairaalaopetuksen ja oppilaan varsinaisen koulun kesken. Erityisen tärkeää yhteistyö on sairaalaopetukseen ja sieltä takaisin omaan kouluun siirryttäessä.

Kun oppilaalla on päätös opetuksen erityisistä järjestelyistä, opiskeluhuollon toiminta kuvataan tarvittaessa oppimissuunnitelmassa.

Jos oppilas on saanut kurinpitorangeistuksen tai opetukseen osallistuminen on evätty, huolehditaan tarpeellisen opiskeluhuollon tuen järjestämisestä erityistilanteen aikana.

Opettajan laajaan terveystarkastukseen antaman oppilaan selviytymistä ja hyvinvointia kuvaavan arvion toimintakäytänteet

1. Luokan laajan terveystarkastukseen luokanopettaja täyttää opettajan lomakkeen. 8. luokalla tehtävään laajaan terveystarkastukseen opettajat eivät anna lausuntoja.

4. Yhteistyön järjestäminen oppilaiden ja heidän perheidensä sekä koulussa työskentelevien ja muiden oppilaiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa

Kunnan hyvinvointisuunnitelmassa määritellään kunnan yleiset toimintatavat ja niiden kehittäminen lasten ja nuorten hyvinvoinnin osalta. Tyrnävän kunnassa on esi- ja perusopetuksen yhteinen opiskeluhoitosuunnitelma.

Kuntatason suunnitelman hyväksyy sivistys- ja hyvinvointilautakunta vuoden kuluessa lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman hyväksymisestä ja sitä päivitetään tarvittaessa. Hyvinvointialue kerää kunnista opiskeluhoitoa koskevat arviot alueen opiskeluhuollon koordinoitua varten.

Yhteiset toimintatavat ja opetuksen järjestäjän ja hyvinvointialueen yhteistyö

Oppilashuollon ohjausryhmä

Tyrnävän kunnan oppilashuollon ohjausryhmä vastaa kunnan oppilashuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista.

Sivistysjohtaja nimeää kunnan opiskeluhuollon ohjausryhmän ja toimii ryhmän puheenjohtajana. Ryhmään kuuluvat Tyrnävän kunnan edustajina koulujen ja esiopetuksen opiskeluhuollon vastaavat, varhaiskasvatusjohtaja, erityisopetuksen koordinaattori (ryhmän sihteeri) ja opinto-ohjaaja. Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueelta (Pohde) pyydetään ryhmään kuraattorit ja psykologi.

Ryhmä kokoontuu vähintään kaksi kertaa vuodessa. Ohjausryhmä toimii väljänä esiopetuksen ja koulun käytännön toiminnan ja kunnan johdon ja päätöksenteon välillä. Ohjausryhmän keräämä tieto yksiköiden oppilashuollon tarpeista kootaan vuosittain kunnan hyvinvointisuunnittelun pohjaksi. Oppilashuollon ohjausryhmä vastaa kunnan oppilashuoltosuunnitelman päivityksistä.

Yhteistyö ja osallisuus opiskeluhoitosuunnitelman laatimisessa ja yhteisöllisen opiskeluhuollon toteuttamisessa

Opiskeluhoitosuunnitelma on valmisteltu yhdessä opiskeluhoitosuunnitelman henkilökunnan kanssa.

Opiskeluhoitosuunnitelmaa valmisteltaessa on ryhmittäin käyty eri-ikäisten oppilaiden kanssa teemakeskusteluja. Esiopetusikäisten lasten kanssa teemana on ollut Hyvä päivä eskarissa, alaluokkikäisten teemoina on ollut Hyvä olla koulussa ja toimiminen yhteisössä. Yläluokkalaisten kanssa teemana on ollut poissaolot, joista on tehty kysely oppilaille.

Useat Tyrnävän esiopetusikäiset kuvasivat hyvä eskaripäivää sellaiseksi, että löytyy kaveri ja kaverin kanssa kivaa tekemistä. Kiva tekeminen on leikkiä, ulkoilua, eskaritehtävien tekemistä ja retkiä. Esikouluikäiset toivat vastauksissaan esille turvallisen arjen, johon kuuluvat ruoka, lepoaika ja tutut aikuiset. Tärkeänä pidettiin myös hyvää käytöstä, ettei esikoulussa kiusata ketään, vaan autetaan, ollaan ystävällisiä, rehellisiä ja reiluja.

Alakoululaiset kertoivat teemakeskusteluissa hyvästä koulupäivästä ja kouluyhteisössä toimimisesta. Toistuvina vastauksina nousivat esille

- ystävällinen ja toisia kunnioittava käytös
- kaikkien samanarvoinen kohtelu, ei kiusata ja häiritä ketään
- koulun sääntöjen noudattaminen.

Jotta jokainen saisi kokea kuuluvansa ryhmään, alakoululaiset pitivät tärkeinä asioina toisten huomioimista, tervehtimistä sekä yhteistyön tekemisessä vastuun ja tehtävien jakamista kykyjen

mukaan. Erilaisten mielipiteiden huomioiminen, kuunteleminen ja ilmaiseminen niin, ettei se loukkaa toisia, nousivat sekä Temmeksen, Murron että Rantaroustin oppilaiden vastauksissa esille. Jos jollakin on paha mieli, alakoululaiset korostivat myötätunnon osoittamista lohduttamalla, juttelemalla ja mukaan ottamisella. Jos oppilaat havaitsevat kiusaamista, he aikovat puuttua tilanteeseen, mikäli uskaltavat ja kokevat sen turvalliseksi. Oppilaat kertovat kiusaamisesta aikuiselle, puolustavat kiusattua ja ottavat hänet mukaan, etteivät ole itse hiljaisia hyväksyjä. Useissa vastauksissa haluttiin myös hoksauttaa kiusaajaa ajattelemaan, miten pahalta kiusaaminen tuntuu.

Kuulammen yläkoululaiset vastasivat oppilaskyselyyn koulupoissaoloihin liittyen. Noin 7 % vastaajista kokee, että heillä on paljon poissaoloja ja suurin syy poissaoloihin on sairaus, motivaation puute ja jaksamattomuus. 66,4 % oppilaista ei kokenut poissaolojen vaikuttaneen oppimiseen, opiskeluun ja koulunkäyntiin. Kuitenkin noin 10 % oli sitä mieltä, että he ovat oppineet huonommin, kokeet ovat menneet huonommin ja he ovat jääneet jälkeen. 5,8 % vastaajista koki kouluuntulon vaikeana. Poissaolojen vähentämiskeinoina oppilaat pitävät sitä, etteivät olisi sairaana ja eivät tienneet, mitä pitäisi tehdä. Kouluun liittyvinä asioina nuoret toivoivat kuormittavuuden vähentämistä (kokeet, aikaiset herätykset, monipuolisemmat tunnit).

Oppilaiden, huoltajien, opetuspalveluiden henkilöstön ja opiskeluhoitopalveluiden työntekijöiden sekä yhteistyötahojen osallisuus opiskeluhoollon toimintatapojen suunnittelussa

Oppilaiden, huoltajien, opetuspalveluiden ja varhaiskasvatuksen henkilöstön ja opiskeluhoitopalvelujen työntekijöiden sekä yhteistyötahojen osallisuus opiskeluhoollon toimintatapojen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa on keskeistä. Tämä edellyttää yhteisiä toimintatapoja ja erityisesti opetuksen järjestäjän ja hyvinvointialueen yhteistyötä.

Koulujen ja esiopetuksen yksikkökohtaiset opiskeluhoitoryhmät suunnittelevat, kehittävät, toteuttavat ja arvioivat yksiön opiskeluhoitoa vuosittaisissa kokoontumisissa. Opiskeluhoitoryhmien kokoonpanossa on huomioitu eri ryhmien osallisuuden toteutuminen.

Opetus- ja muun henkilöstön perehdytys ja osaamisen varmistaminen

Kouluilla ja esiopetuksessa kirjalliset ohjeet käytänteistä. Uudet työntekijät perehdytetään käytänteisiin. Opettajien veso-koulutuksissa ja muun henkilöstön kokouksissa informoidaan erityisesti muuttuvista käytänteistä. Opiskeluhoollon henkilöstön asiantuntemusta hyödynnetään tarvittaessa.

Periaatteista ja toiminnasta tiedottaminen oppilaille, huoltajille, henkilöstölle ja yhteistyöta- hoille

Koulukohtaisesta opiskeluhollosta ja sen järjestämisen periaatteista tiedotetaan huoltajia lukuvuo-
sittain päivitettävässä lukuvuosiedotteessa. Samoin tiedotetaan opiskeluhollosta esiopetuksen
osalta. Koulu- ja esiopetusyhteisön tai oppilaiden hyvinvoinnissa havaittuihin huolenaiheisiin etsi-
tään ratkaisuja yhdessä oppilaiden ja huoltajien kanssa. Huoltajia kuullaan esimerkiksi vanhempain-
illoissa. Oppilaille annetaan mahdollisuus vaikuttaa oppilaan hyvinvointiin liittyviin asioihin ja kou-
luympäristön viihtyisyyteen muun muassa oppilaskuntatoiminnan kautta.

Yksilökohtainen oppilashuolto toteutetaan aina yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa. Asiantun-
tijoiden ja muiden yhteistyötahojen tai oppilaiden läheisten osallistuminen yksilökohtaiseen oppi-
lashuoltoon edellyttää oppilaan tai huoltajan suostumusta. Oppilaan omat toivomukset ja mielipi-
teet on otettava huomioon häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuisa hänen ikänsä, kehitysta-
sonsa ja muiden henkilökohtaisten edellytystensä mukaisesti.

- lukuvuosiedote ja –suunnitelma
- Kuukausiedote Kirkkomännikön koulussa
- Vanhempainillat
- Kunnan sivulla julkaistut suunnitelmat
- Esiopetuksen tiedotteissa

Moniammatillinen yhteistyö tehostetun ja erityisen tuen, joustavan perusopetuksen ja sairaala- opetuksen yhteydessä

Kun oppilas saa oppimiseensa ja koulunkäyntiinsä tehostettua tai erityistä tukea, laaditaan lakisää-
teiset pedagogiset asiakirjat moniammatillisesti. Oppimisen ja koulunkäynnin tuen järjestämisessä
pyritään mahdollisimman hyvää yhteistyöhön ja yhteisymmärrykseen huoltajien kanssa. Huoltaja
ei voi kuitenkaan kieltää perusopetuslaissa säädetyn tuen antamista oppilaalle. Moniammatillisuu-
den toteutumiseksi tehostetun ja erityisen tuen sekä joustavan perusopetuksen yhteydessä oppi-
laan asioiden käsittelyyn osallistuu opetushenkilöstön lisäksi käsiteltävän asian mukaan kouluter-
veydenhuoltoa ja/tai psykologi- ja kuraattoripalveluja edustavia jäseniä.

Mikäli lapsi opiskelee sairaalaopetuksessa, tehdään moniammatillista yhteistyötä sekä sairaalakou-
lun opetushenkilöstön että hyvinvointialueen henkilöstön kanssa. Sairaalaopetuksessa painottu-
vat kasvatuksen ja opetuksen lisäksi pedagoginen kuntoutus sekä opettajien, huoltajien ja hoita-
vien tahojen moniammatillinen yhteistyö.

Yhteistyö muiden oppilaiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa (nuorisotoimi, lastensuojelu, erikoissairaanhoido ja poliisi)

Yhteistyötä tehdään ennaltaehkäisevänä toimenä muun muassa nuorisotoimen, seurakunnan, po-
liisin tai muiden asiantuntijoiden kanssa.

Oppilaskohtaisissa tilanteissa voidaan kutsua paikalle esimerkiksi koulupoliisi, sosiaalityöntekijä, sairaanhoidon edustajia jne. Yhteistyötä tehdään ennaltaehkäisevänä toimena muun muassa nuorisotoimen, seurakunnan, poliisin tai muiden asiantuntijoiden kanssa.

Lastensuojeluilmoituksen tekeminen

Lain mukaan lastensuojeluilmoitus on tehtävä silloin, kun lapsen hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai lapsen oma käyttäytyminen edellyttävät lastensuojelutarpeen selvittämistä.

Alla THL:n määritelmä "Milloin tehdä lastensuojeluilmoitus?":

- lapsen tarpeiden laiminlyönti
- lapsen heitteillejätto
- pahoinpitely tai seksuaalinen hyväksikäyttö, tai niiden uhka (Ilmoitusvelvollisuus lapseen kohdistuvasta väkivallasta)
- puutteet hoidossa tai huolenpidossa
- lapsen huoltajan päihde- tai mielenterveysongelmat, jaksamattomuus, oman hoidon laiminlyönti
- arjen tukiverkon puute, jos se vaarantaa lapsen hyvinvoinnin
- lapsen oma päihdeidenkäyttö, mielenterveysongelmat, rikoksilla oireilu tai itsetuhoisuus
- vanhemman ja lapsen väliset vakavat vuorovaikutusongelmat
- jatkuva koulunkäynnin laiminlyönti
- jos yksilöllisen oppilashuollon tarve johtuu vain oppimisvaikeuksista tai esimerkiksi terveydentilaa heikentävistä tekijöistä kouluympäristössä, ei asioita ole yleensä perusteltua "delegoida" lastensuojelulle (eduskunnan apulaisoikeusasiamies EOAK/6885/2019, oikeusasiamies.fi)
- perusteet lastensuojeluilmoituksen tekemiselle täyttyvät, jos koulu ei pysty omalla tuellaan ja oppilashuollon palveluiden avulla turvaamaan lapsen koulunkäyntiä ja vanhemmat suhtautuvat asiaan välinpitämättömästi (Räty 2023, s. 254)
- lapsen suhteeton vastuu perheen arjesta esimerkiksi vanhemman sairauden vuoksi
- heikko taloudellinen tilanne, joka vaarantaa lapsen huolenpidon tai kehityksen

(Lähde: [Lastensuojeluilmoitus - THL](#))

Lastensuojeluilmoituksen tekeminen on tärkeää, jotta lapsiin kohdistuvat laiminlyönnit, heitä uhkaavat vaarat tai heitteillejätto voitaisiin havaita mahdollisimman varhain ja auttaa lasta sekä perhettä.

Ilmoitusvelvollisia ovat sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöt, opetuspalveluiden, nuorisotoimen, poliisitoimen ja uskonnollisten yhteisöjen sekä turvapaikan hakijoiden vastaanottotoimintaa, hätäkeskustoimintaa tai koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa harjoittavan yksikön palveluksessa olevat työntekijät sekä näiden toimialueiden luottamustointa hoitavat henkilöt. Ilmoitusvelvollisuus koskee sitä tietoa, jonka henkilö on saanut työssään tai luottamustoimessaan.

Lastensuojelun ilmoitusvelvollisuus sivuuttaa lainsäädännössä säädetyn salassapidon lukuun ottamatta rippisalaisuutta. Tämä tarkoittaa sitä, että vaitiolovelvollisuus ei estä ilmoituksen tekemistä. Päinvastoin laki velvoittaa esim. opettajan tekemään lastensuojeluilmoituksen silloin, kun epäily lastensuojelun tarpeesta herää. Kun lastensuojeluilmoituksen tekijänä on viranomainen, perheellä on oikeus saada tietää lastensuojeluilmoituksen tekijä. Lastensuojeluilmoituksen voi tehdä puhelimitse tai kirjallisesti.

Päiväkoti/koulu voi olla paikka, jossa huoli lapsen hyvinvoinnista herää. Hyvän yhteistyön mukaisena voidaan pitää käytäntöä, että lapsen hyvinvoinnista huolissaan oleva työntekijä keskustelee vanhempien kanssa lapseen kohdistuvasta huolestaan. Samalla hän voi kertoa sen, että työnsä puolesta hänen on lakia noudattaen tehtävä lastensuojeluilmoitus. Työntekijä voi myös kertoa vanhemmille, että lastensuojeluilmoituksen seurauksena sosiaalityöntekijä tulee ottamaan perheeseen yhteyttä tilanteen kartoittamiseksi.

Lähtökohtana voidaan pitää sitä, että lastensuojeluilmoituksen tekee se työntekijä, joka on havainnut lastensuojelun tarpeen. Näin ollen esim. työntekijä, jolle lapsi on kertonut perheväkivallasta, tekee lastensuojeluilmoituksen. Lastensuojeluilmoituksen voi tehdä myös yhdessä huoltajan kanssa. Hankalissa tilanteissa neuvoa voi kysyä myös koulukuraattorilta ja sosiaalityöntekijöiltä.

Akuuteissa tilanteissa, esim. päihteitten käyttö koulupäivän aikana, ollaan suoraan yhteydessä sosiaalipäivystykseen riippumatta siitä, tavoitetaanko huoltajaa välittömästi. Lisäksi lapsi/nuori toimitetaan terveyskeskukseen henkilökunnan saattamana testausta (seula) varten. Terveyskeskuksessa odotetaan sosiaalityöntekijää ja vanhempaa paikalle.

5. Suunnitelmat oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä Kriisisuunnitelma

Järjestyssäännöt hyvinvoinnin lähtökohtana

Kouluille on laadittu järjestyssäännöt, joista tiedotetaan oppilaille ja huoltajille vuosittain. Koulun järjestyssäännöt kirjataan lukuvuosisuunnitelmaan. Järjestyssääntöjä luotaessa tulee ottaa huomioon oppilaiden ja huoltajien näkemys esimerkiksi oppilaskunnan ja vanhempaintoimikunnan kuulemisena. Päiväkodeissa on myös määritelty toimintatavat, joilla pyritään edistämään lasten hyvinvointia ja turvallisuutta sekä myönteisen yhteisöllisyyden kehittymistä.

Koulumatkojen turvallisuus

Sivistys- ja hyvinvointilautakunta määrittelee kunnan koulukuljetuksen järjestämisperiaatteet ja käytännöt. Kuljetusperiaatteet löytyvät kunnan kotisivulta ja niitä päivitetään tarvittaessa. Kuljetusperiaatteet koskevat myös esiopetuksessa olevia lapsia. Kouluilla järjestetään tarpeen mukaan valvontaa kuljetusten odotusajaksi.

Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Kaikilla oppilailla on oikeus turvalliseen kasvu-, kehitys- ja opiskelu-ympäristöön. Tämä koskee sekä fyysistä, psyykkistä että sosiaalista turvallisuutta. Perusopetuslain 29§:n mukaan opetuksen

järjestäjän tulee laatia suunnitelma oppilaan suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä toimeenpanna suunnitelma ja valvoa sen noudattamista ja toteuttamista. Tässä suunnitelmassa kuvataan kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäisemistä, toimintamallia niihin puuttumiseksi, seurantaa ja arviointia sekä yhteistyötä huoltajien ja viranomaisten kanssa.

Ilmoitusvelvollisuus

Opettaja tai rehtori on velvollinen ilmoittamaan tietoonsa tulleesta oppimisympäristössä tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan opiskelijan huoltajalle.

1. Väkivalta, kiusaaminen ja häirintä käsitteinä

Väkivalta tarkoittaa voiman ja vallankäyttöä suhteessa toiseen tehdäkseen toiselle jotain pahaa, vahingoittavaa ja satuttavaa. Väkivalta voi olla ruumiillista voimankäyttöä tai henkilöstä, kuten toisen loukkaamista ja satuttamista sanallisesti. Henkistä väkivaltaa on myös toisen pakottaminen tekemään jotain tai ajattelemaan jollain tietyllä tavalla. Väkivalta voi olla myös seksuaalista, jolloin loukataan seksuaalista itsemääräämisoikeutta ja yksityisyyttä. Suomen lain mukaan väkivalta on rikos ja väkivallan tekijä voi joutua korvaamaan toiselle aiheuttamansa vahingon.

Kiusaamista on puolustuskyvyttömän toistuva ja tahallinen vahingoittaminen. Kiusaamista on, kun yhdelle ja samalle oppilaalle aiheutetaan toistuvasti ja tahallisesti pahaa mieltä. Tekijöinä on joku tai jotkut, joita vastaan kiusatun on vaikea puolustautua. Kiusaamisen ominaispiirteinä on toistuvuus, tietoisuus ja vallankäyttö sekä kiusaamisen luonne ryhmäilmiönä.

Riidat ja erimielisyydet eroavat kiusaamisesta siinä, että ne ovat yleensä ohimeneviä ja hetkellisiä, eikä niiden kohteeksi joudu jatkuvasti yksi tai sama oppilas. Kiusoittelu ja raju leikki eivät ole kiusaamista. Leikin tarkoitus ei ole vahingoittaa tai loukata toista. On tärkeää, että kaikki osallistujat tunnistavat ja hyväksyvät toiminnan leikiksi. Toisin kuin kiusaamisessa, leikissä säilyy osapuolten välillä yhteisymmärrys ja keskinäinen kunnioitus.

Kiusaamista ei ole kahden tasaväkisen oppilaan keskinäiset konfliktit, vaan silloin on kysymyksessä epäasiallinen käytös tai väkivaltilanne. Huono käytös vähentää kouluyhteisön viihtyvyyttä ja heikentää huonokäyttöisen sosiaalista arvostusta. Huonoon käytökseen liittyy aina toisen kunnioituksen puute ja välinpitämättömyys toisia kohtaan.

Kiusaaminen ilmenee usein **sanallisena**, kuten nimittelynä, pilkkaamisena tai toisen naurun alaiseksi tekemisenä. Kiusaaminen voi olla **fyysistä** (töniminen, lyöminen, potkiminen), **omaisuuteen kohdistuvaa** (tavaroiden ottaminen tai tahallinen tuhoaminen) tai **epäsuoraa** (ryhmän jäsenten manipulointi, ilkeiden juorujen tai valheiden levittäminen tai ryhmän ulkopuolelle sulkeminen).

Toiminnan lisäksi kiusaamisessa on kyse yksilön ja ryhmän suhtautumisesta ja tämä näkyy ryhmän jäsenten **rooleina**. Koulukiusaamiseen liittyviä rooleja ovat kiusatun ja kiusaajan lisäksi apurin, kannustajan, puolustajan ja hiljaisen hyväksyjän roolit. Sillä, minkälaisia rooleja oppilaat omaksuvat kiusaamistilanteissa, on suuri merkitys kiusaamisen jatkumisen kannalta.

Nettikiusaamisesta on tullut yksi kiusaamisen muoto, joka liittyy myös koulukiusaamiseen. Nettikiusaamisessa eri mediavälineiden kautta lähetetään epäasiallisia, uhkaavia tai seksuaalisia viestejä. Uhria esimerkiksi nimitellään, uhkaillaan, nöyrytetään, pilkataan, juoruillaan, kiristetään, häiritään tai jaetaan häntä loukkaavia videoita tai valokuvia, huijataan salasanoja tai esiinnytään toisen nimellä. Nettikiusaamista on myös yksityisen tiedon jakaminen, syrjimineen, ryhmästä eristäminen ja poissulkeminen tai ryhmään lisääminen luvatta, kuvien manipuloiminen, kuvien ottaminen ja levittäminen ilman toisen lupaa.

Kiusaamista ei ole aina helppo havaita. Lapset ja nuoret eivät aina halua kertoa aikuiselle kiusaamisesta, koska he pelkäävät sen olevan juoruilua tai pelkäävät kiusaajan kostavan jotenkin kertomisen. Kiusaaminen vaikuttaa kuitenkin kokonaisvaltaisesti lapsen kasvuun ja kehitykseen. Kiusaamisen vaikutukset heijastuvat negatiivisesti kiusaajan ja kiusattujen lisäksi turvattomana ilmapiirinä myös muuhun ryhmään. Tämän vuoksi on rohkaistava lapsia kertomaan heti aikuiselle, jos kokee itse kiusaamista tai tietää jotakin toista kiusattavan. Vaikka opettaja ei aina huomaakaan kiusaamista, voi hän pyrkiä ottamaan selvää luokan tilanteesta seuraamalla erityisen tarkasti, mitä oppilaiden välillä tapahtuu välitunneilla, koulun käytävillä tai oppituntien alussa ja niiden aikana.

Rikoksen tunnusmerkit täyttävää kiusaamista voi olla esim. yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen, kunnianloukkaus, rangaistava vihapuhe, laitton uhkaus, pahoinpitely, seksuaalirikosvainoaminen, omaisuuteen kohdistuva vahingonteko, näpistys, varkaus tai kiristys. Verkossa tapahtuvaan kiusaamiseen liittyviä rikosnimikkeitä voivat olla esimerkiksi laitton uhkaus viestintärauhan rikkominen, identiteettivarkaus, tekijänoikeusrikos tai viestintäsalaisuuden loukkaus.

Häirintä on yhdenvertaisuuslain mukaan käyttäytymistä, jolla loukataan henkilön ihmisarvoa siten, että luodaan halventava, nöyryyttävä, uhkaava, vihamielinen tai hyökkäävä ilmapiiri. Häirintä on yksi syrjinnän muoto.

Seksuaalinen häirintä voi olla sanallista (esim. epäasialliset seksuaaliset puheet, kaksimieliset vitsit sekä vartaloa, pukeutumista tai yksityiselämää koskevat huomautukset tai kysymykset), sanatonta (seksuaalisesti vihjailevat eleet tai ilmeet) tai fyysistä (esim. sopimaton fyysinen koskettelu, lähen tely, ahdistelu). Se on luonteeltaan seksuaalista ei-toivottua käytöstä, jolla tarkoituksellisesti loukataan henkilön henkistä ja fyysistä koskemattomuutta. Seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva häirintä on tasa-arvolain mukaan syrjintää ja sellaisena kiellettyä. Seksuaalista häirintää tapahtuu myös sosiaalisen media kanavilla (esim. vihjailevat puheet ja kommentointi, seksuaalissävyytteisten kuvien ja viestien jakaminen).

Sukupuoleen perustuva häirintä ei ole luonteeltaan seksuaalista, vaan muuta sukupuoleen liittyvää ei-toivottua käytöstä kuten halventavaa nimittelyä.

2. Väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäiseminen

Yhteiset arvot ja pelisäännöt ovat lähtökohta väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän vastaiselle työlle. Oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä toimitaan suunnitelmallisesti. Toiminnassa otetaan huomioon sekä oppilaiden keskinäiset että oppilaiden ja aikuisten väliset vuorovaikutussuhteet esiopetuksessa ja koulussa. Esi- ja perusopetuksen arvoperusta tulee näkyväksi koulun toimintakulttuurissa.

Tyrnävän esi- ja perusopetuksessa väkivaltaa, kiusaamista ja häirintää ehkäisevää yhteisöllistä toimintakulttuuria edistävät seuraavat asiat:

- Toisen ihmisen kunnioitus on keskeinen arvo esi- ja perusopetuksessa. Esi- ja perusopetuksen yksiköissä on selkeä ja kaikkien tiedossa oleva periaate, että väkivalta, kiusaaminen ja häirintä ovat ehdottomasti kiellettyjä eikä niitä hyväksytä missään muodossa.
- Esiopetuksessa ja kouluissa on selkeät järjestyssäännöt. Kaikki tietävät, mikä on sallittua ja mikä ei. Oppilaiden osallisuus huomioidaan järjestyssääntöjen laadinnassa.
- Tasa-arvoinen ja yhdenvertainen toiminta koskee kaikkia yhteisön jäseniä, sekä lapsia että aikuisia.
- Toisen koskemattomuutta ja omia rajoja kunnioitetaan.
- Koulussa opiskellaan ohjatusti ja valvotusti, mutta samalla kasvatetaan vastuuntuntoiseen käyttäytymiseen niin, että kiusaamista ei tapahdu myöskään silloin kun aikuinen ei ole välittömässä läheisyydessä (ns. hiljainen tai epäsuora kiusaaminen)
- Vuorovaikutus- ja tunnetaitojen harjoittelua tulee oppiaineiden sisällöissä, arjen kasvatustilanteissa sekä mahdollisesti jonkin vuorovaikutustaitojen harjoitteluun tarkoitettun ohjelman tuokioissa (esim. Askeleittain, Huomaa hyvä, KiVa, Friends, Tunteet ja käyttäytyminen hallintaan, Aggression portaat, Suojellaan lapsia -materiaalit)
- Yhteinen välittäminen ja varhainen puuttuminen ovat toimenpiteitä, joihin kaikki sitoutuvat. Rohkaistaan oppilaita kertomaan aikuisille epäasiallisesta toiminnasta.
- Järjestetään riittävä valvonta välitunneilla ja siirtymätilanteissa, joissa helposti syntyy ei-toivottua käytöstä.
- Opetushenkilöstön rinnalla opiskeluhoitohenkilöstö tekee työtä ryhmä- ja yksilötasolla väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisemiseksi.
- Luottamuksellinen yhteistyö huoltajien kanssa rakentaa välitöntä ja yhteisöllistä ilmapiiriä. Huoltajia osallistetaan kotikoulu –foorumin, vanhempainiltojen sekä erilaisten keskustelujen kautta vaikuttamaan koulutyöhön.

3. Väkivaltaan, kiusaamiseen ja häirintään puuttuminen ja sen seuraaminen

3.1. Väkivaltaan puuttuminen

Väkivaltaan puututaan välittömästi. Aikuinen puuttuu tilanteeseen ensisijaisesti puhumalla. Tarvittaessa aikuinen erottaa osapuolet toisistaan. Jos tilanne ei rauhoitu, kutsutaan paikalle koulun muita aikuisia tai poliisi. Oppilas toimitetaan tarvittaessa terveydenhoitajalle tai lääkäriin. Osapuolet erotetaan toisistaan eri tiloihin valvotusti.

Väkivaltilanteesta ilmoitetaan rehtorille, joka päättää jatkotoimenpiteistä (lastensuojeluilmoitus, rikosilmoitus) ja kurinpitotoimista (jälki-istunto, kirjallinen varoitus, määräaikainen erottaminen). Rehtori voi evätä turvallisuutta vaarantavan oppilaan opetukseen osallistumisen jäljellä olevan ja seuraavan koulupäivän ajaksi.

Molempien osapuolten huoltajiin ollaan yhteydessä ja tarvittaessa huoltajat pyydetään koululle. Tarvittaessa osapuolet ohjataan opiskeluhoitohenkilöstön palveluihin. Tarvittaessa tehdään

oppilaasta tapaturmailmoitus. Tilanteessa mukana ollut aikuinen tekee väkivaltailmoituksen intranetissä Wpron kautta, jos on ollut väkivallan kohteena.

Huoltajat voivat asianosaisen huoltajana tehdä tutkintapyyntöä poliisille riippumatta siitä, tekeekö koulu poliisille tai lastensuojeluun ilmoitusta. Mikäli väkivallan tekijä on aikuinen, kyseessä on aina rikos ja sen selvittää poliisi.

Mikäli väkivalta kohdistuu koulun aikuiseen, tilanne pyritään rauhoittamaan ja paikalle kutsutaan viipymättä toinen aikuinen. Jos tilanne ei rauhoitu koulun keinoin, kutsutaan paikalle poliisi. Uhri ohjataan työterveyshuoltoon tai lääkäriille, muutoin tilanteessa toimitaan samoin kuin opiskelijoiden välisen väkivallan tilanteessa. Tarvittaessa rehtori järjestää neuvottelun, johon osallistuvat uhri, tekijä, huoltajat, opiskeluhuollon sekä mahdollisesti työsuojelun henkilöstöä.

3.2 Kiusaamiseen puuttuminen

Parasta kiusaamisen vastaista työtä ja siihen puuttumista on kiusaamisen ennaltaehkäisy. On kuitenkin tärkeä tiedostaa, että tutkimusten mukaan kiusaamista esiintyy käytännössä jokaisessa koulussa. Kiusaamiseen puuttuminen tarkoittaa kiusaamistapauksen selvittelyä, jatkotoimia ja mahdollisia kurinpitotoimia. Jokainen kouluyhteisössä työskentelevä aikuinen on velvoitettu puuttumaan havaitsemaansa koulukiusaamiseen.

Tyrnävän koulut ovat mukana valtakunnallisessa KiVa Koulu -ohjelmassa. Ohjelman tavoitteena on tarjota koulun henkilökunnalle perustietoa kiusaamisesta ja siihen puuttumisesta sekä sitouttaa koko henkilökunta kiusaamisen vastaiseen työhön. Luokkatasolla pyritään vaikuttamaan oppilaisiin niin, että he kiusaajan kannustamisen sijaan asettuisivat tukemaan kiusattua ja osoittaisivat, etteivät hyväksy kiusaamista.

Oppilaiden tasolla keskitytään esille tulevien kiusaamistapausten mahdollisimman tehokkaaseen selvittelyyn. Keskeisin työmuoto on selvittämiskeskustelut. Selvittäminen käynnistyy kuulemalla kiusatun kuvaus tapahtuneesta: millaisesta kiusaamisesta on kysymys, milloin ja missä sitä on tapahtunut, ketkä ovat siihen osallistuneet ja keitä tilanteessa oli paikalla.

Jos kiusaamisesta on olemassa todisteita kuten some-, teksti- tai sähköpostiviestejä, pitää ne säilyttää. Kiusattu oppilas tarvitsee varmuuden siitä, että aikuiset puuttuvat tilanteeseen ja keskustelun tavoitteena onkin lisätä hänen turvallisuudentunnettaan. Joskus kiusaamistilannetta selvittävän aikuisen on paikallaan hankkia asiasta taustatietoja haastatteleamalla paikalla olleita muita oppilaita tai koulun henkilöstöä.

Kiusaamiseen osallistuneen oppilaan kanssa on suositeltavaa käydä erillinen keskustelu. Jos kiusaajia on useita, on hyväksi todettu käytäntö käydä keskustelut yksitellen ja tiiviissä aikataulussa, jotta ne tulisivat oppilaille yllätyksenä eikä osallisten kertomusten yhteensovittaminen olisi mahdollista. Keskustelun tarkoituksena on tehdä oppilaille selväksi, että kiusaaminen on koulun aikuisten tiedossa, sitä ei hyväksytä ja että tilannetta seurataan jatkossa. Keskustelun tavoite on, että oppilas sitoutuu lopettamaan kiusaamisen välittömästi. Se mitä keskustelussa sovitaan, kannattaa kirjata.

Jos kiusaamisen osallistuneita on useita, on tarkoituksenmukaista tavata heidät myös ryhmänä. Yhteisen keskustelun tarkoituksena on vahvistaa yhdessä sopimukset, jotka yksittäisten oppilaiden kanssa on jo tehty.

Toimiva yhteistyö huoltajien kanssa voi olla suureksi avuksi myös kiusaamisen lopettamisessa. He voivat osaltaan vaikuttaa erityisesti nuorten lasten sosiaaliseen käyttäytymiseen. Oppilaan huoltajalle tiedotetaan myös käydystä selvittämiskeskustelusta. Kun kotiin ollaan yhteydessä, on tärkeää, että tapahtuneesta on riittävästi tietoa ja eri osapuolten näkemykset ovat selvillä. Koulu on velvoitettu tiedottamaan huoltajia myös koulumatkalla tapahtuneesta kiusaamisesta.

Sekä kiusatun että kiusaajan huoltajille voi olla paikallaan tarjota mahdollisuus erilliseen keskusteluun. Yhteisen keskustelun järjestäminen eri osapuolten huoltajille voi onnistuakseen edellyttää sitä, että keskustelu on kaikkien osapuolten toive.

Koska kiusaamiselle ilmiönä on ominaista toistuvuus, on suunnitelmallinen seuranta välttämätöntä sen lopettamisessa. Koulun henkilökunta seuraa oppilaidenvälistä vuorovaikutusta, ja myös huoltajia pyydetään seuraamaan kiusaamisen jatkumista.

Kiusaamisen seurantakeskustelun ajankohta sovitaan jo selvittämiskeskustelussa, jotta kaikki osapuolet ovat tietoisia siitä, että tilannetta tarkkaillaan. Myös seurantakeskustelut suositellaan käytäväksi niin kiusatun kuin kiusaajan/kiusaajien kanssa erikseen. Seurantakeskusteluja voidaan järjestää yksi tai tarvittaessa useampi, jos kiusaaminen edelleen *jatkuu*. Mikäli tilanne arjen havaintojen ja henkilökohtaisten keskustelujen perusteella rauhoittuu, yhteistä seurantakeskustelua ei ole välttämätön järjestää.

Vaikka varsinainen kiusaaminen on saatu loppumaan, on tärkeää huolehtia siitä, ettei kiusattu oppilas jää yksin ja ryhmän ulkopuolelle. Oppilasta voidaan tukea esimerkiksi vahvistamalla koko ryhmän vuorovaikutussuhteita tai huolehtimalla pedagogiikan keinoin siitä, että oppilas pääsee mukaan ryhmään välitunneilla tai ryhmätyötilanteissa.

Verkossa tapahtuva kiusaaminen

Opettajan tulee puuttua myös verkossa tapahtuvaan kiusaamiseen, joka tapahtuu kouluajalla, kouluun liittyvässä toiminnassa ja johon on osallisena koulun oppilaita. Mikäli opettaja saa tietoonsa verkossa tapahtunutta kiusaamista, joka on koulun oppilaan ja koulun ulkopuolisen henkilön välistä, opettajan on suositeltavaa kertoa siitä oppilaan huoltajalle. Mikäli rehtori tai opettaja saa tietoonsa verkossa tapahtuvaa toimintaa, joka voisi täyttää esimerkiksi seksuaalirikoksen tunnusmerkistön, hänellä on velvollisuus ilmoittaa asiasta poliisille.

Verkkokiusaamistilanteessa oppilasta ohjataan tallentamaan itselleen todistusaineistoa viesteistä, kuvista tai videoista kuvakaappauksella. Epäasiallisen toiminnan verkossa voi ilmiä sosiaalisen median palveluntarjoajalle oppilas itse, opettaja, huoltaja tai muu asian tietoonsa saanut aikuinen. Mikäli sisältö todetaan yhteisönormien vastaiseksi, ilmiänto voi johtaa sisällön poistamiseen tai siitä vastuussa olevan käyttäjätilin sulkemiseen. Nettipoliisiin ja/tai koulupoliisiin kannattaa ottaa yhteyttä ja kysyä neuvoa sosiaalisessa mediassa tapahtuneeseen kiusaamiseen. Poliisi neuvoo myös siinä, onko tilanteessa syytä tehdä rikosilmoitus.

Kiusaamistilanteessa oppilaalle, niin kiusatulle kuin kiusaajalle, tarjotaan mahdollisuus saada opiskeluhuollon palveluina keskustelukäyntejä koulukuraattorin ja/tai psykologin luona. Vakavissa kiusaamistapauksissa voidaan heti ja ensisijaisesti olla yhteydessä muihin viranomaisiin tuen saamiseksi. Kiusaamisen jatkotoimenpiteinä voivat olla anteeksipyyttäminen, sovittelu tai kurinpitotoimet (jälki-istunto, kirjallinen varoitus, määräaikainen erottaminen).

3.3. Häirintään puuttuminen

Häirinnän ehkäisemistä tukee koulujen turvallisuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistävä johtaminen, toimintakulttuuri ja -tavat. Toimintakulttuurin kehittämisen kannalta on tärkeää, että yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa koskevista asenteista keskustellaan työyhteisössä. Lisäksi tulee pohdita, miten esimerkiksi kieleen, etnisyyteen, katsomukseen, vammaisuuteen, sukupuoleen ja sen moninaisuuteen liittyvät asenteet näkyvät puheissa, eleissä, teoissa ja toimintatavoissa. Vuorovaikutuksen ja kielenkäytön mallit sekä tavat toimia stereotyyppisten oletusten mukaisesti välittyvät lapsille ja nuorille myös kotona.

Häirinnän ehkäiseminen

Häirintää pyritään ennaltaehkäisemään seuraavin toimenpitein:

- Jokaisessa luokassa keskustellaan häirintään liittyvistä asioista.
- Erityisesti kiinnitetään huomiota uusien oppilaiden sopeutumiseen kouluun.
- Koululla on kiusaamistapausten käsittelyyn selkeät toimintaohjeet esim. KIVA – koulutoiminnan mukaisesti.

Häirintään puuttuminen

Ensisijaisena vastuuhenkilönä on aikuinen (opettaja tai kuka tahansa muu henkilökuntaan kuuluva), joka on ensimmäisenä tilanteessa mukana.

- Keskustellaan asianosaisten kanssa ja selvitetään tilanteen kulku.
- Kirjataan tapahtumat.
- Järjestetään osapuolien kuuleminen ja sovitaan, että häirintä loppuu ja tehdään selväksi, mitä tapahtuu jatkossa, jos sopimus ei pidä.
- Sovitaan seurannasta.
- Ilmoitetaan asiasta vakavuusasteen mukaan huoltajalle, koulun opiskeluhoitohenkilöstölle, koulukuraattorille jne.
- Suoritetaan mahdolliset rankaisutoimet.
- Huolehditaan, että sekä uhri että tekijä saavat tarvitsemansa opiskeluhuollon tuen.
- Mikäli kyseessä on laajempi ilmiö, päätetään yhteisistä toimintatavoista.
- Seurataan, toistuuko tilanne.
- Jos tilanne toistuu, pyydetään tekijän huoltajat tulemaan koululle ja selvittämään tilannetta ja pohtimaan, mitä tehdään seuraavaksi. Vakavammissa tapauksissa arvioidaan myös lastensuojelun ja poliisin tarve.

Toimintamalleja häirinnän ehkäisemiseen ja puuttumiseen esi- ja perusopetuksessa

- [Digiarjen suositukset perheille \(Turvallinen Oulu\)](#)
- [Materiaali viidesluokkalaisten lasten digiturvataitojen kehittämiseen \(Pelastakaa lapset ry\)](#)
- [Tietoa häirinnän, houkuttelun tai seksuaaliväkivallan kohteeksi joutuneille lapsille \(Suojellaan lapsia ry\)](#)
- [Digiturva-aineistoja vanhemmille ja ammattilaisille \(Suojellaan lapsia ry\)](#)
- [Turvallinen Oulu](#)

Turvallisuussuunnittelu, Kriisisuunnitelma

Kouluille on laadittu turvallisuussuunnitelma, joka päivitetään vuosittain. Suunnitelmaan kirjataan kiinteistön perustiedot ja rakenne, henkilöstö sekä kiinteistössä oleva muu toiminta. Siinä kuvataan ennakoitavat vaaratilanteet, toimenpiteet vaaratilanteiden ehkäisemiseksi, poistumis- ja suojautumismahdollisuudet sekä sammutus- ja pelastustehtävien järjestelyt. Suunnitelmassa on kuvaus turvallisuusorganisaatiosta sekä ohjeet erilaisia ennakoituja onnettomuus- vaara- ja vahinkotilanteita varten. Suunnitelmaan on myös kirjattu siitä tiedottaminen, poistumisharjoitusten järjestäminen ja poistumisen opettaminen.

Kriisisuunnitelma on osana tätä turvallisuussuunnittelua. Kriisisuunnitelma sisältää perustoimintamallit erilaisissa kriisitilanteissa kuten kuolemantapaus, onnettomuus, väkivalta, kiusaaminen, alkoholi, lääkkeet, huumeet ja oppilaan psyykinen kriisitilanne.

Koulun rehtori/päiväkodin esiopetusyksikön esimies toimii yksikön turvallisuusjohtajana, joka vastaa kiinteistön turvallisuudesta. Hän nimeää suojelujohtajan ja muun turvallisuushenkilöstön sekä vastaa rakennuksen kokonaisturvallisuudesta.

Turvallisuusjohtajalle ilmoitetaan kaikki turvallisuuteen liittyvät epäkohdat. Turvallisuusjohtaja johtaa onnettomuuden tai sen uhan ilmettyä tilannetta sekä yhteydenpitoa rakennuksessa. Turvallisuusjohtajalle on nimetty kaksi varahenkilöä. Turvallisuushenkilöstö nimetään vuosittain päivitettävään pelastussuunnitelmaan.

Tyrnävän kunnassa toimii nimetty kriisiryhmä, joka järjestää tarvittaessa kriisin jälkihoidon.

Henkilökunta veloitetaan tutustumaan suunnitelmaan ja osallistumaan ns. turvallisuuskävelyyn koulun tiloissa joka vuosi. Kouluilla järjestetään vuosittain erilaisia pelastautumisharjoituksia, joihin osallistuvat henkilökunnan lisäksi oppilaat. Henkilökunnasta tulee löytyä riittävä määrä henkilöitä, joilla on ajantasainen ensiapukoulutus. Turvallisuussuunnitelma ja kriisiarvio tarkistetaan tilojen palo- ja turvallisuustarkastuksissa, kouluissa suoritetaan myös omaehtoista turvallisuusseurantaa.

Toiminta ja vastuut kriisitilanteessa on pääpiirteissä kuvattu alla olevassa kaaviossa. Tarkemmat tilannekohtaiset ohjeet löytyvät Kriisisuunnitelmasta.

KRIISISUUNNITELMA

1. KRIISIRYHMÄ

1.1 Koulut päivittävät lukuvuosittain kriisiryhmän jäsenet, heidän vastualueensa ja tehtävänsä.

1.2. Kriisiryhmän tehtävät

- Kriisiryhmää johtaa rehtori tai hänen ollessaan estynyt apulaisjohtaja (varalla suoje-
lujohdaja)
- Kriisiryhmä laatii kriisisuunnitelman ja huolehtii sen päivittämisestä vuosittain 30.9.
mennessä
- Kriisiryhmä huolehtii, että kaikki talossa työskentelevät perehtyvät kriisisuunnitel-
maan vuosittain
- Kriisiryhmä tiedottaa oppilaita ja vanhempia kriisisuunnitelmasta
- Kriisiryhmä järjestää tarvittaessa koulujen henkilökunnalle koulutusta kriisitoimin-
nasta ja kriisisuunnitelman käytöstä
- Kriisin sattuessa rehtori tai apulaisjohtaja kutsuu kriisiryhmän koolle. Ryhmä suunnit-
telee lyhyen ja pitkän aikavälin kriisitoiminnan tämän suunnitelman mukaisella ta-
valla sekä huolehtii psykososiaalisen tuen tarpeen kartoittamisesta ja järjestämisestä
riittävän pitkän ajan kriisin päättymisen jälkeen
- Kriisitoiminnan aikana kriisiryhmä huolehtii kriisitoimintojen kirjaamisesta lokikirjaan
- Kriisin jälkeen kriisiryhmä arvioi kriisitoimintaa

3. TIETOA KRIISEISTÄ

3.1. Kriisin määrittely

Kriisi on yllättävä tapahtuma tai ”läheltä piti” -tilanne, joka vaikuttaa voimakkaasti ja negatiivisesti yksilöön tai yhteisöön. Kriisitilanteessa ihmisen aikaisemmat kokemukset ja keinot eivät riitä tapah-
tuneen ymmärtämiseen ja hallitsemiseen. Kriisit jaotellaan kehitys-, elämän- ja traumatisoiviin krii-
seihin.

Kehityskriisit: Normaaleja kehitykseen ja elämäntilanteeseen kuuluvia pysäyttäviä tilanteita (esim. mur-
rosikä, koulun aloitus/vaihtaminen)

Elämänkriisit: Elämäntilanteeseen kuuluvia, pitkäkestoisia raskaita tilanteita, joita ei satu kaikille (esim.
vakava pitkäaikaissairaus, vanhempien jatkuva riitely, jatkuva koulukiusaaminen)

Traumatisoivat kriisit: Aiheuttajana äkillinen ja odottamaton, epätavallisen voimakas tapahtuma, joka tuottaisi huomattavaa kärsimystä lähes kenelle tahansa (esim. läheisen ihmisen äkillinen kuolema, liikenneonnettomuus, tulipalo, räjähdys, luonnonkatastrofi, vanhempien yllättävä ero).

On tärkeää huomata, että kriisitilanteessa reagoitiin sekä kriisin traumatisoivaan lopputulokseen vaikuttavat suuresti yksilön aiempi elämänhistoria, persoona sekä kriisitilanteen tulkinta. Kriisin jälkeinen psykososiaalinen tuki tulee aina arvioida ja järjestää yksilöllisten tarpeiden mukaisesti.

3.2. Traumaattisen kriisin vaiheet

Sokki

- tiedon prosessoinnin muuttuminen (esim. epätodellinen olo, käsitys ajasta muuttuu, supermuisti)
- tunteiden puuttuminen
- fyysisiä voimia voi olla tavallista enemmän
- kuuma, kylmä, nälkä eivät tunnu
- välitöntä vaaraa koskevissa asioissa toiminta on yleensä harkitsevaa, viileää ja tehokasta. Muiden asioiden suhteen saattaa esiintyä ponnettomuutta ja ajattelun aaltoilua, helppoja päätöksiä voi olla vaikea tehdä
- varmistaa toimintakyvyn säilymisen, elämää ylläpitävä toiminta varmistuu
- suojaa mieltä sellaiselta tiedolta, jota se ei vielä pysty ottamaan vastaan
- tallentaa muistiin myöhemmin tarvittavaa tietoa ja vaikutelmia
- sokissa oleva ei kykene vielä keskustelemalla käsittelemään asiaa, paras apu on tarjota lämpöä, suojaa ja kosketusta

Reaktiovaihe

- voimakkaita vaihtelevia tunteita (esim. itkuisuus, pelko ja ahdistus, syyllisyys, syytely, helpotus, että elää)
- muisti- ja keskittymisvaikeuksia (esim. mieleen tunkeutuvat muistot, ajatus katkeilee, levottomuus, hajanainen olo)
- vapina, sydämen tykytykset, pahoinvointi, väsymys, univaikeudet
- tunteet lähtevät elämään vasta, kun välitön vaara on ohi
- mieli alkaa avautua sille, mitä todella on tapahtunut ja mikä sen merkitys on omalle elämälle
- arki voi häiriintyä, suhde omaan itseen ja ympäristöön koetuksella
- kokemus voi nostaa esiin myös vanhaan järkytykseen kuuluvia reaktioita
- reaktiovaiheen aikana tarve keskusteluavulle on suurimmillaan. Kriisikeskusteluun ei pidä koskaan pakottaa vaan tarjota mahdollisuuksia. Lapset ja nuoret hyötyvät eniten keskusteluista jo valmiiksi tuttujen ja turvallisten aikuisten kanssa.

Käsittely- ja sopeutumisvaihe

- prosessointi on usein edellisiä vaiheita sisäisempää ja eleettömämpää

- tilaa pelkojen ja traumojen läpikäymiseen, sureminen
- vaikka mieli kääntyy sisään ja kriisin kokenut saattaa torjua avun tarpeen, on tärkeää huolehtia jaksamisesta (tarkkailla ja arvioida vointia ja tarpeen tullen yhä uudelleen tarjota mahdollisuutta keskustella kriisin herättämistä tunteista ja ajatuksista)
- **entisestä luopuminen, muistot, katse tulevaan**

4. KRIISIEN ENNALTAEHKÄISY

Koululla käytössä olevat ennaltaehkäisyn muodot:

- Kiva-koulu: Kiusaamisen vastainen toimenpideohjelma
- Lapset puheeksi -työmenetelmä
- Turvallisuuskoulutukset / turvallisuuskävelyt
-

5. TOIMINTAKAAVIO KRIISITILANTEISIIN

KRIISITILANNE

(vakava onnettomuus, tapahtuma, kuolemantapaus)

- henkilö, joka saa tiedon tapahtuneesta, ilmoittaa asiasta rehtorille
- tarkemmat ohjeet toiminnasta eri tilanteissa löytyvät Kriisisuunnitelmassa

REHTORI (tai varahenkilö)

- kutsuu kriisiryhmän koolle
- tilanteen vaatiessa tiedottaa tapahtuneesta koko henkilöstölle
- tukee henkilöstöään kriisitilanteessa ja sen jälkeen, esimiesvastuu

KUNNAN VIESTINTÄVASTAAVA (kunnanjohtaja)

- viestintä koulun ulkopuolelle, mediatyhteistyö

KOULUN KRIISITYÖRYHMÄ

- arvioi kriisitilanteen laajuuden
- arvioi tarvittavat tukitoimet
- on yhteydessä tarvittaessa moniammatilliseen verkostoon lisätuen hankkimiseksi
- toteuttaa kriisityön koulussa

OPETTAJAT

- tarvittavat ensiaputoimet
- oppilaiden ja henkilöstön mahdollisten kriisireaktioiden jatkoseuranta ja niistä raportointi esimiehelle

KURAATTORI

- osallistuu kriisiryhmän toimintaan
- käynnistää tilanteen vaatiman oppilaille suunnatun kriisitoiminnan rehtorin kanssa
- oppilaiden ja huoltajien tukeminen kriisitilanteessa ja sen jälkeen

KOULUTERVEYDENHUOLTO

- opiskelijoiden ja huoltajien tukeminen kriisitilanteessa ja sen jälkeen

TYÖTERVEYSHUOLTO

- henkilökunnan tukeminen ja jatkohoito kriisitilanteessa ja sen jälkeen

6. TOIMINTAOHJEITA ERILAIISIIN KRIISITILANTEISIIN JA PSYKOSOSIAALISEN TUEN JÄRJESTÄMISEEN

Tiedottamisen vastuuhenkilöt

- **Rehtori (sijaisena apulaisrehtori)** on keskushenkilö, jolle tieto tapahtuneesta annetaan ja jolla on tiedotusvastuu tapahtuneesta.
- Rehtori tai **opettaja** (oppilaansa osalta) ilmoittaa onnettomuudesta kotiin.
- Kuolemaan johtaneesta onnettomuudesta perheelle ilmoittaa **lääkäri, poliisi tai pappi**.
- Rehtori sopii tiedottamisesta lehdistölle **sivistystoimenjohtajan/kunnanjohtajan** kanssa

Toimittajia ei pidä päästää koulun alueelle haastattelemaan oppilaita tai opiskelijoita tai työntekijöitä, koska se vain entisestään järkyttää heitä. **Kunnan tiedotusvastaavana toimii kunnanjohtaja.** Paras tapa välttää median ahdistelulta on, että annetaan asiallista informaatiota tietosuojan rajoitukset ja oikeusturvakysymykset huomioiden.

6.1. Onnettomuus kouluaikana - oppilas tai henkilökuntaan kuuluva

Välittömät toimenpiteet:

- Paikalle ensimmäisenä tullut soittaa tarvittaessa 112 ja antaa potilaalle välittömän ensiavun.
- Ota yhteys rehtoriin / apulaisrehtoriin.
- Pyri pitämään oppilaat pois onnettomuuspaikalta.
- Lähin opettaja huolehtii onnettomuudessa olleen oppilaan / opettajan luokasta, kunnes muutoin järjestetään.
- Luokanopettaja ilmoittaa oppilaan kotiin onnettomuudesta, rehtori henkilökuntaan kuuluvan omaiselle, mikäli on tarvetta.
- Rehtori tai apulaisrehtori kutsuu tarvittaessa kriisiryhmän koolle.
- Kriisiryhmä ohjeistaa ja organisoii toimintaa onnettomuuden jälkeen onnettomuuden vaatimalla tavalla.

Toiminta akuutin vaiheen jälkeen:

- Luokanopettaja tekee oppilaalle sattuneesta tapahtumasta vahinkoilmoituksen / työntekijä täyttää tapahtuneesta tapaturmailmoituksen ja lähettää sen palkanlaskentaan.
- Rehtori huolehtii mahdollisesta koulukyyditysjärjestelystä oppilaan huoltajan toimitaman lääkärintodistuksen perusteella.
- Rehtori tiedottaa onnettomuudesta henkilökuntaa, luokanopettajat oppilaitaan ja tarvittaessa oppilaiden huoltajia.
- Opettaja informoi oppilaita keskusteluavun mahdollisuudesta koulukuraattorin, koulupsykologin tai terveydenhoitajan luona.
- Henkilökuntaan kuuluva voi käydä tarvittaessa keskustelemassa työterveyshuollossa.
- Mikäli oppilas tai henkilökuntaan kuuluva joutuu olemaan pitkään pois yhteisöstä, luokanopettaja / rehtori sopii perheen kanssa yhteydenpidosta ja terveydentilaan liittyvien asioiden tiedottamisesta muulle yhteisölle.

6.2. Vakava sairastuminen - oppilas tai henkilökuntaan kuuluva

- Tiedon saanut työntekijä ilmoittaa rehtorille.
- Rehtori sopii perheen kanssa, mitä ja kenelle sairastumisesta voi tiedottaa.
- Tarvittaessa ja sovitusti rehtori voi pyytää kouluterveydenhoitajaa tai muuta hoitotahoa kertomaan kyseisestä sairaudesta oppilaille väärin tietojen ja huhujen katkaisemiseksi.
- Mikäli perheeltä ei ole lupaa käsitellä asiaa oppilaiden kanssa, mutta oppilailla on asiasta huhuja / kysymyksiä, keskustellaan oppilaiden kanssa heidän ajatuksistaan, tunteistaan ja sairastumisesta yleisellä tasolla. Oppilaita muistutetaan yksityisyyden suojasta ja asiallisesta toiminnasta.

6.3. Kuolema tai itsemurha - oppilas tai henkilökuntaan kuuluva

- Kuolemasta tiedon saanut ilmoittaa asiasta rehtorille.
- Rehtori sopii perheen kanssa, mitä ja kenelle tiedotetaan.
- Rehtori tiedottaa henkilökuntaa.
- Luokanopettajat tiedottavat luokkiaan ja tarvittaessa oppilaiden huoltajia.
- Kun tieto kuolemasta on kerrottu kaikille, vahtimestari (RR) tai huoltomies (KM) nostaa lipun puolisalkoon.
- Rehtori kutsuu kriisiryhmän koolle.
- Kriisiryhmä järjestää muistotilaisuuden (huomioitava kuolleen uskonto / uskontokuntaan kuulumattomuus), johon kuolleen omaisille tarjotaan mahdollisuutta osallistua (rehtori sopii asiasta perheen kanssa).
- Kriisiryhmä kartoittaa keskusteluavun tarpeen ja organisoii keskusteluapua oppilaille ja henkilökunnalle.

- Kriisiryhmä perustaa tarvittaessa kriisipuhelimen, joka löytyy kunnan Sentraalista (kunnantalolla).
- Koulukuraattori välittää tietoa kunnan palveluista ja valtakunnallisista auttavista ta-
hoista kuolleen läheisille.
- Rehtori sopii kuolleen omaisten kanssa hautajaisiin osallistumisesta.
- Mikäli oppilaita osallistuu hautajaisiin, luokanopettajat keskustelevat etukäteen hau-
tajaisista ikätasoisesti oppilaiden kanssa ja tiedottavat hautajaisiin osallistumisesta
huoltajia.

6.4. Lähiomaisen kuolema tai itsemurha - oppilas tai henkilökuntaan kuuluva

- Rehtori sopii tiedottamisesta oppilaan, työntekijän ja heidän perheidensä kanssa.
- Mikäli tieto kuolemasta tulee kesken koulupäivän, luokanopettaja / rehtori tai lä-
hiomainen kertoo asiasta oppilaalle / henkilökuntaan kuuluvalle.
- Rehtori hoitaa opetus- ja työjärjestelyt tarvittaessa, mikäli opettaja tai muuhun hen-
kilökuntaan kuuluva joutuu poistumaan työpaikalta suru-uutisen saatuaan.
- Rehtori ottaa tarvittaessa yhteyttä kriisiryhmään.
- Sovittu kriisiryhmän työntekijä huolehtii, että tarvittaessa oppilas / työntekijä saate-
taan kotiin.
- Kriisiryhmä huolehtii muistamisesta (suruvalituskortti, kukat, perheessä käyminen).
- Opettaja ohjaa oppilasta tarvittaessa koulupsykologin tai koulukuraattorin luo tuki-
keskusteluihin.
- Rehtori ohjaa tarvittaessa työntekijää työterveyshuoltoon tukikeskusteluihin.
- Rehtori / opettaja huolehtii läheisensä menettäneen jaksamisesta tarvittaessa tehtä-
viä keventämällä riittävän pitkän ajan (tutustu kriisin vaiheisiin).

6.5. Vakava uhkatilanne koulussa

- "hälytyskoodi"
- sisälle suojautuminen

6.6. Toiminta psykososiaalisissa kriisitilanteissa

Psykososiaalisilla kriisitilanteilla tarkoitetaan tässä ohjeistuksessa yksittäistä oppilasta tai työnteki-
jää koskevia henkilökohtaisia kriisitilanteita, jotka saattavat näkyä ja vaikuttaa koulu- ja työarkeen.
Oppilaiden kohdalla toiminnan ohjeistuksiin vaikuttavat mm. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20131287>) ja Lastensuojelulaki (<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>)

6.6.1. Perheväkivalta

- Asiasta tiedon saanut työntekijä tekee oppilaasta lastensuojeluilmoituksen.

(Opetuspalveluiden ammattihenkilöt ovat velvollisia salassapitosäännösten estämättä viipymättä il-
moittamaan kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos he ovat tehtävässään saaneet

tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää mahdollista lastensuojelun tarpeen selvittämistä / LL §25)

Ilmoituksen tekemiseen ja kotiin yhteydenottoon liittyen voi konsultoida koulukuraattoria, joka voi apuna arvioida tilanteen turvallisuutta kotiin yhteydenoton osalta sekä tarvittaessa yhdessä tiedon saaneen työntekijän kanssa selvittää asiaa tarkemmin oppilaalta.

- Mikäli oppilaalla on merkkejä fyysisestä väkivallasta, oppilas ohjataan terveydenhuollon ammattihenkilön vastaanotolle.
- Tiedon saanut työntekijä tarjoaa oppilaalle mahdollisuutta keskusteluun koulukuraattorin kanssa.
- Tiedon saaneella henkilöllä on velvollisuus tehdä salassapitosäännösten estämättä ilmoitus poliisille, kun heillä on tehtävässään tietoon tulleiden seikkojen perusteella syytä epäillä, että lapseen on kohdistettu: 1) rikoslain (39/1889) 20 luvussa seksuaalirikoksena rangaistavaksi säädetty teko; tai 2) sellainen rikoslain 21 luvussa henkeen ja terveyteen kohdistuvana rikoksena rangaistavaksi säädetty teko, josta säädetty enimmäisrangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta (LL §25)
- Henkilökuntaan kuuluvaa ohjeistetaan tekemään rikosilmoitus ja kehoitetaan keskustelemaan tilanteestaan työterveyshuollossa.

6.6.2. Koulukiusaaminen

- Jokainen työntekijä koululla on velvollinen puuttumaan kiusaamiseen heti sitä havaittuaan: tilanteen keskeyttäminen, oppilaiden henkilöllisyyden selvittäminen ja jatkotoimista kertominen.
- Kiusaamisen huomannut työntekijä selvittää, kenen oppilaista on kyse ja informoi kiusaamistilanteesta luokanopettajia ja tekee tarvittaessa lähetteen KiVa-tiimille.
- KiVa-tiimi puuttuu kiusaamiseen menetelmän mukaisesti.
- KiVa-tiimi on yhteydessä kiusaajan ja kiusatun kotiin.
- Mikäli kiusaaminen jatkuu, luokanopettaja kertoo asiasta rehtorille ja koulukuraattorille ja sopii tapaamisesta huoltajien kanssa.
- Mikäli kiusaaminen jatkuu huoltajien tapaamisen jälkeen, opettaja tekee yhteistyössä vanhempien kanssa (kiusaajasta ja/tai kiusatusta) yhteydenoton sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi (SHL §35) ja tarvittaessa lastensuojeluilmoituksen (LSL §25).

6.6.3. Työpaikkakiusaaminen

- Kiusattu tai kiusaamista huomaava työtoveri ilmoittaa kiusaamisesta esimiehelle ja työsuojeluvaltuutetulle.
- Esimies ja työsuojeluvaltuutettu keskustelee tilanteesta kiusaajan ja kiusatun sekä tarvittaessa koko työyhteisön kanssa.
- Esimies ohjaa kiusattua keskustelemaan tilanteestaan tarpeen mukaan työterveyshuoltoon.

6.6.4. Oppilaiden välinen väkivalta

- Väkivaltatilanteen havainnut puuttuu tilanteeseen välittömästi ja ilmoittaa asiasta oppilaiden luokanopettajille ja rehtorille.
- Luokanopettaja ohjaa oppilaan tarvittaessa kouluterveydenhoitajan ja/tai -lääkärin vastaanotolle.
- Luokanopettaja kertoo oppilaalle mahdollisuudesta keskustella tilanteesta koulukuraattorin kanssa.
- Rehtori on yhteydessä oppilaiden kotiin.
- Väkivallan vakavuudesta riippuen tilanteeseen voidaan heti pyytää mukaan poliisi (112 tai koulupoliisi p. 040 7270 507).
- Väkivallan vakavuudesta riippuen väkivallan havainnut työntekijä tekee oppilaasta / oppilaista lastensuojeluilmoituksen (tarvittaessa yhdessä luokanopettajan, rehtorin, kouluterveydenhoitajan ja/tai koulukuraattorin kanssa).

6.6.5. Oppilaan ja henkilökuntaan kuuluvan välinen väkivalta

Oppilas väkivallan kohteena:

- Toinen aikuinen pyrkii rauhoittamaan tilanteen.
- Väkivaltatilanteen havainnut työntekijä ilmoittaa asiasta rehtorille. Rehtorin on puuttuttava asiaan välittömästi. Kaikki tietoon tulleet tapaukset tutkitaan perusteellisesti.
- Koulunjohtaja ja sivistystoimenjohtaja arvioivat jatkotoimenpiteiden tarpeen. Työntekijän mahdollisuudet jatkaa koulussa selvitetään. Tarvittaessa käytetään ulkopuolista asiantuntija-apua.
- Koulunjohtaja huolehtii jälkihoidosta. Väkivallanuhkatilanteeseen joutunut ja tilanteen aiheuttaja tarvitsevat aina apua tapahtuman jälkeen.
- Rehtori on yhteydessä oppilaiden kotiin.
- Rehtori pyytää tarvittaessa selvittelyn avuksi koulukuraattoria, koulupoliisia, lastensuojeluviranomaista.

Henkilökuntaan kuuluva väkivallan kohteena

- Väkivaltatilanteen havainnut työntekijä ilmoittaa asiasta rehtorille.
- Kohteena oleva pyrkii rauhoittamaan tilanteen ja puolustaa itseään:
- Arvioi tilanne ja syyt
- Säilytä malttisi. Vältä aggressioita herättävää käyttäytymistä. Mieti mitä sanot ja miten sanot.
- Älä ole uhkarohkea. Kutsu avuksi heti muita. Pyydä paikalle tarvittaessa poliisi ja ambulanssi. Päihteiden, erityisesti huumeiden vaikutuksen alainen saattaa käyttäytyä arvaamattomasti
- Mieti perääntymistiet.
- Luokanopettaja/rehtori ottaa yhteyden huoltajiin
- Väkivaltatilanne selvitetään oppilaan kanssa mahdollisimman pian.

- Opettaja ja koulunjohtaja arvioivat jatkotoimenpiteiden tarpeen (oppilashuolto-ryhmä, kriisiryhmä, yhteys työterveyshuoltoon)
- Kohteena ollut täyttää väkivallan uhkatilanne seuranta- ja toimintakaavake ja toimittaa sen opetuspalveluiden työsuojeluvaltuutetulle.

6.6.6 Ulkopuolisen henkilön väkivaltainen käyttäytyminen koulussa

- Kohteena oleva pyrkii rauhoittamaan tilanteen ja puolustamaan itseään:
- Arvioi tilanne ja syyt.
- Säilytä malttisi. Vältä aggressioita herättävää käyttäytymistä. Mieti mitä sanot ja miten sanot.
- Älä ole uhkarohkea. Kutsu avuksi heti muita. Pyydetään paikalle tarvittaessa poliisi ja ambulanssi. Päihteiden, erityisesti huumeiden vaikutuksen alainen saattaa käyttäytyä arvaamattomasti
- Mieti perääntymistiet.
- Koulunjohtaja ja oppilashuolto-ryhmä arvioivat jatkotoimenpiteiden tarpeen.
- Koulunjohtaja huolehtii jälkihoidosta.

6.6.7. Päihtynyt oppilas tai henkilökunnan jäsen

oppilas

Toimenpiteet koulussa, jos epäillään päihteiden väärinkäyttöä

- Selvitetään, onko muilla opettajilla/ohjaajilla samankaltaisia havaintoja.
- Opettaja, rehtori tai hoitohenkilökunta keskustele oppilaan kanssa ja ilmoittaa, ettei koulu hyväksy päihteiden käyttöä missään muodossa.
- Otetaan yhteyttä kotiin ja keskustellaan vanhempien kanssa oppilaan tilanteesta.
- Tarvittaessa otetaan yhteys sosiaaliviranomaiseen, erityisesti jos asiaan liittyy varkauksia tai koulupinnausta
- Jos päihteiden käyttö jatkuu, niin päätetään jatkotoimenpiteistä yhteistyössä sosiaaliviranomaisten kanssa,

henkilökunnan jäsen

- Estetään henkilön pääsy oppitunnille.
- Ohjataan henkilö pois yleisistä tiloista.
- Ilmoitetaan rehtorille.

Puheeksi otto päihdetilanteessa:

- ei koskaan kemiallisen kriisin ollessa käynnissä
- ensin hoidetaan kriisi
- puheeksi otto heti seuraavana aamuna

- noudatetaan hoitoonohjausohjeistusta.

6.6.7. Äkillinen psyykkinen sairastuminen tai –kriisi

Oppilas saattaa äkillisesti joutua psyykkiseen kriisiin, jolloin lähiympäristö saattaa hämmentyä ja hättääntyä. Mikäli oppilas on vaarallinen itselleen tai ympäristölleen turvaudutaan joko terveydenhuollon ensiapuun tai poliisin apuun hälytyskeskuksen välityksellä (112).

Oman kunnan kriisipuhelin / lastensuojelun päivystyspuhelin: 044 4971058

Terveysaseman päivystysnumero: 08 55871323

Opettaja, terveydenhoitaja tai koulukuraattori on yhteydessä hoitavaan tahoon ja oppilaan huoltajiin. Joskus voi käydä niin, että oppilas alkaa käyttäytyä silminnähden poikkeavalla tavalla.

Kyseessä voi olla vakava mielenhäiriö, johon tarvitaan nopeasti ammattiauttajien apua. Oireita voivat olla:

- vetäytyminen, pyrkimys olla yksin
- sekavat tai epärealistiset puheet
- rituaalit, pakkotoiminnot
- nuorilla ikätasoa lapsellisempi toiminta / äkillinen taantuminen
- suhtautuminen opiskeluun muuttuu, ei välitä koulutyöstä tai yrittää tehdä enemmän kuin jaksaa
- erikoinen toiminta, jota ei itse halua tai osaa selittää
- vihjailu avuntarpeesta (puheissa, kirjoituksissa, piirustuksissa)
- ulkoisen olemuksen muuttuminen näkyvästi, esim. hoitamattomuus
- tunneilmaisun kapeutuminen tai muuttuminen, esim. äkilliset naurun- tai itkunpuuskat
- aistiharhat tai harhaluuloisuus

7. KOULUN ULKOPUOLISET KRIISITILANTEET

Monet koulun ulkopuoliset kriisitilanteet tuntuvat myös koulun toiminnassa. Ne voivat vaihdella koulun läheisyydessä tapahtuneesta onnettomuudesta paikkakuntaa tai koko maata koskevaan sursuun. Myös monet kansainväliset katastrofit ja muut kriisitilanteet tuntuvat koulussa asti.

Mitä läheisemmästä tapahtumasta on kyse, sitä nopeammin koulun on reagoitava tapahtuneeseen. Muut viranomaiset voivat pyytää koulua tiedottamaan asiasta. Usein tällöin koulu saa valmista tiedotusmateriaalia.

yhteisesti sovitaan, kuinka asia otetaan esille oppilaiden kanssa:

- asiasta voidaan keskustella luokissa opettajien johdolla tai koko koulun kanssa yhteisesti
- asiasta voidaan tiedottaa koteihin kirjeellä
- voidaan järjestää vanhempainiltoja
- koulun henkilökunta, oppilaat ja heidän vanhempansa voivat myös kokoontuvat yhteiseen tilaisuuteen

Jos tapahtumalla on voimakkaita vaikutuksia henkilökunnan tai oppilaiden reaktioihin voi olla syytä hankkia ulkopuolista apua. Toimintaa voi kunnan tasolla organisoida kunnan kriisiryhmä.

Esimerkkejä koulun ulkopuolisista kriisitilanteista:

- lähistöllä sattunut liikenneonnettomuus
- lähistöllä sattunut tulipalo
- paikkakunnalla sattunut tuhoisa onnettomuus
- suuronnettomuus tai luonnon katastrofi, joka satuttaa koko maata
- jonkun kuuluisuuden tai valtiopäämiehen salamurha tai kuolema
- sotatilan tai muu poikkeustilan julistaminen
- vakava saasteonnettomuus